

Załącznik do Uchwały Nr XXXV/232/2017
Rady Miejskiej w Kałuszynie
z dnia 7 listopada 2017 r.

***Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Gminie Kałuszyn do 2025 roku***

Kałuszyn, 2017 r.

Spis treści

str.

I. WPROWADZENIE

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY KAŁUSZYN

1. Dane podstawowe o Gminie	6
2. Środowisko przyrodnicze.....	8
3. Struktura demograficzna i społeczna.....	9
4. Zasoby mieszkaniowe	12
5. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Kałuszyn.....	13
6. Rynek pracy	15
7. Edukacja i wychowanie	18
8. Ochrona zdrowia	19
9. Opieka nad dziećmi do lat trzech	19
10. Kultura, sport, rekreacja	19
11. Pomoc społeczna	21

III. PROBLEMY SPOŁECZNE

WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY KAŁUSZYN

1. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych	
1.1 Funkcjonowanie rodziny	24
1.2 Bezrobocie	25
1.3 Przemoc w rodzinie.....	26
1.4 Uzależnienia	28
1.5 Ubóstwo	32
1.6 Niepełnosprawność	33
1.7 Osoby starsze	35
1.8 Bezdomność	36
1.9 Przystępczość	36
2. Wyniki badania ankietowego	37
3. Analiza SWOT	42

IV. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ .....

47

V. REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. Obszary priorytetowe, cele strategiczne projektowanych zmian.....	49
2. Cele operacyjne i działania.....	50
3. Zestawienie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych i operacyjnych...63	
4. Źródła finansowania	64

VI. WDRAŻANIE I ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ .....

64

I. WPROWADZENIE

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej na poziomie samorządu gminy jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (jt. Dz. . z 2015 poz. 163 z późn. zm.), zgodnie z którym: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Pierwsza „Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kałuszyn do 2015 roku” obowiązywała w latach 2006 – 2015. Z uwagi na zachodzące zmiany demograficzne, społeczne i gospodarcze podjęto decyzję o opracowaniu Strategii w tym obszarze w perspektywie czasowej do 2025 roku. Zgodnie z art. 16b ust. 2 w/wym. ustawy strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian;
- cele strategiczne projektowanych zmian;
- kierunki niezbędnych działań;
- sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe;
- wskaźniki realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych ukierunkowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej , jak edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne,

pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym wykluczeniem jako szansa na integrację i mobilizację sił społecznych oraz środków finansowych w celu rozwiązania, bądź złagodzenia wielu problemów społecznych. .

Na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poza Ustawą o pomocy społecznej, ma wpływ także m.in.:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1875 ze zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j.: Dz. U. 2016 r., poz. 487 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 783 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 697 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. 2015 r., poz. 1390);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1065 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2016 r. , poz. 2946 ze zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 ze zm.);
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.1638 ze zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 882);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.).

Cele zapisane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kałuszyn do 2025 roku są spójne z celami w zakresie polityki społecznej zawartymi w dokumentach na różnych poziomach: kraju,

Województwa Mazowieckiego, Powiatu Mińskiego, a także z priorytetami Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn do 2020 roku.

Opracowanie tego dokumentu odbyło się w oparciu o informacje uzyskane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Kałuszynie, dane z PUP w Mińsku Mazowieckim, dane statystyczne GUS, wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta i gminy, dane z Policji oraz inne dane dostępne na stronach internetowych, oraz w opracowaniach i dokumentach strategicznych Gminy.

Diagnoza i analiza problemów społecznych występujących w gminie stała się podstawą do określenia priorytetów, celów oraz kierunków działań.

Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym, który wyznacza kierunki działań dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańców gminy. Strategia jest dokumentem otwartym, w miarę zmieniającej się rzeczywistości może być uzupełniana o nowe cele i działania.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

GMINY KAŁUSZYN

1. Dane Podstawowe o Gminie

Gmina Kałuszyn jest gminą miejsko- wiejską położoną w województwie mazowieckim, we wschodniej części powiatu mińskiego. Gmina Kałuszyn graniczy z następującymi gminami:

- od północy z gminami Grębków, Wierzbno i Dobrze,
- od wschodu z Gminą Kotuń,
- od południa z gminami Mrozy i Ceglów
- od zachodu z Gminą Jakubów.

Obszar gminy o powierzchni 94,4 km² stanowi 8% powierzchni powiatu mińskiego.

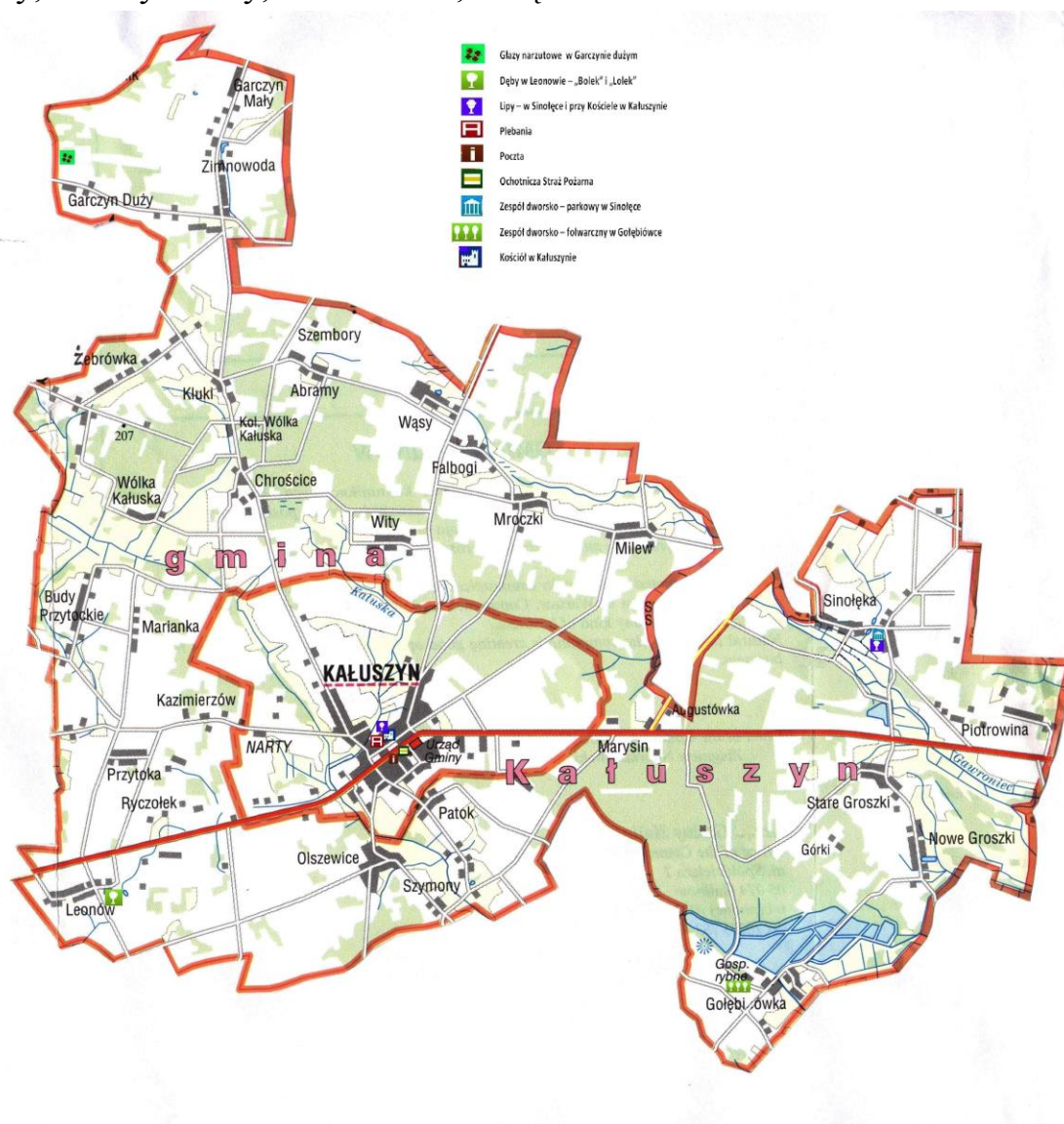
Gmina Kałuszyn na tle powiatu mińskiego

Źródło: www.administracja.mac.gov.pl

W granicach administracyjnych miasta Kałuszyn znajduje się 13 % powierzchni, zaś pozostałe 87 % stanowi teren wiejski gminy.

Na system osadniczy gminy składa się 30 miejscowości.

Rolę ośrodka gminnego pełni miasto Kałuszyn. Miasto jest centralnie położone w stosunku do całości gminy. Ponadto system osadniczy charakteryzuje się zwartością niewielkich wsi położonych w niedużej odległości od Kałuszyna i od siebie: od ok. 0,5 km – Patok, Szymony, Olszewice, Ryczołek, Kazimierzów, do ok. 4 km – Chrościce, Wity, Milew, Leonów. Najdalej położone miejscowości to w odległości ok. 12 km od Kałuszyna - Garczyn Duży, Garczyn Mały, Zimnowoda, Gołębiówka.

Gmina Kałuszyn posiada szczególnie korzystne powiązania komunikacyjne. Zapewniają je przebiegająca przez teren gminy i miasto Kałuszyn /odcinek 14,5 km/ droga krajowa nr 2 Świecko – Poznań – Warszawa – Siedlce – Terespol jak

i istniejąca w sąsiedniej gminie Mrozy linia kolejowa o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Powyższe dotyczy zarówno transportu pasażerskiego jak i towarowego. W przyszłości przez teren gminy planowana jest budowa autostrady wschód-zachód. Na terenie gminy

w miejscowości Ryczołek zlokalizowany jest węzeł komunikacyjny obwodnicy Mińska Mazowieckiego na parametrach autostrady, co znacznie skraca czas przejazdu w kierunku do Warszawy. System komunikacyjny gminy uzupełniają: droga wojewódzka nr 697 –Kałuszyn – Grębków – Liw, o długości ok. 0,5 km w granicach gminy, realizująca powiązania pomiędzy drogą krajową nr 2 i drogą wojewódzką nr 637 (Warszawa –Węgrów –Sokołów Podlaski –Drohiczyń); sieć dróg powiatowych i gminnych, w układzie promienistym, historycznie ukształtowanym, w centrum którego położone jest miasto Kałuszyn.

Taki układ komunikacyjny Gminy zapewnia mieszkańcom stosunkowo łatwy dostęp do dużych ośrodków miejskich. Odległość z Kałuszyna do Warszawy wynosi 57 km, do Mińska Mazowieckiego 18 km, do Siedlec 33 km.

Gmina Kałuszyn położona jest w dorzeczu Bugu na pograniczu dwóch regionów geograficznych: Kotliny Warszawskiej na zachodzie i Wysoczyzny Siedleckiej na wschodzie. Mazowsze pod względem ukształtowania powierzchni stanowi płaską kotlinę, jednak na wschód od Wisły teren ten podnosi się z wolna osiągając pod Kałuszynem 223 m n.p.m. Występuje tu niewielki rozdoliniony garb, będący najokazalszą wyniosłością pomiędzy Wisłą i Bugiem, dalej zaś ciągną się już monotonne równiny podlaskie. Ta wyniosłość terenu dość silnie rozcięta przez erozję licznych cieków wodnych nazywana jest w literaturze „guzem kałuszyńskim”. Ponieważ tu bierze początek kilka małych rzeczek płynących do Wisły i Bugu, niektórzy autorzy ten guz terenowy nazywają również „kałuszyńskim węzłem wodnym”.

2. Środowisko przyrodnicze

Gmina Kałuszyn charakteryzuje się znaczną powierzchnią gruntów rolnych – na ogólną powierzchnię geodezyjną 95 km² stanowią one 68,9 %, zaś powierzchnia lasów i gruntów pod zalesienie stanowi 22,8 %.

W gminie występują głównie słabo urodzajne gleby V i VI klasy: bielicowe szczyrki i gleby piaszczyste. Pod względem klimatycznym tereny gminy należą do dzielnicy środkowej, nie posiadają terenów o odrębnych cechach mikroklimatycznych.

Materiał tworzący wyżynę stanowią głównie piaski i żwiry, a także gliny i torfy. Nie występują tu bardziej wartościowe bogactwa mineralne. Z surowców mineralnych występujących na omawianym terenie główną rolę odgrywają surowce budowlane: bogate pokłady żwirów i pas gliny zwałowej.

Przez Kałuszyn, a także w pobliżu miejscowości Olszewice i Szymony przepływa rzeczka Witówka. W okolicach Sinołęki, Milewa i Mroczk, przepływa rzeczka Gawroniec, kierująca się ku północnemu zachodowi.

W pobliżu Chrościc i Wólki Kałuskiej przepływa rzeczka Rządza, która w początkowym biegu płynie w kierunku południowym i południowo-zachodnim, a następnie kieruje się ku północnemu zachodowi.

Ważnym dziedzictwem Gminy Kałuszyn są zasoby przyrodnicze.

Na terenie Gminy występują:

- pomniki przyrody ożywionej - lipa drobnolistna zlokalizowana na terenie probostwa Parafii Rzymsko-Katolickiej w Kałuszynie; - lipa drobnolistna "Renata" znajdująca się w parku podworskim w Sinołęce; 2 dęby szypułkowe w miejscowości Leonów;
- pomniki przyrody nieożywionej – głązy narzutowe na gruntach wsi Garczyn Duży: dwa granity różowe- średnioziarnisty i gruboziarnisty oraz gnejsz szary;
- użytek ekologiczny „Sosny Olszewickie” o pow. 0,22 ha, którego przedmiotem ochrony jest unikatowe stanowisko sosny zwyczajnej o zachowanym naturalnym pokroju korony, starodrzew sosenowy liczy ok. 300 lat;
- na terenie gminy znajduje się fragment rezerwatu przyrody „Przełom Witówki” o powierzchni ok. 6,25 ha, który w całości zajmuje obszar 92,11 ha i położony jest w obrębie gminy Mrozy;
- południową część gminy obejmuje Miński Obszar Chronionego Krajobrazu;
- przy dworach w Sinołęce i Gołębiówce znajdują się parki zabytkowe.

3. Struktura demograficzna i społeczna

Liczba ludności na terenie Gminy Kałuszyn (wg danych z 2016 roku) wynosi 5 922 osoby, z czego 49,6% stanowią kobiety, a 50,4% mężczyźni. Na terenie miasta zamieszkiwało 2916 osób, a na terenie wiejskim gminy 3006.

Struktura przestrzenna rozmieszczenia ludności gminy Kałuszyn na koniec 2016 roku

■ teren wiejski gminy Kałuszyn ■ miasto Kałuszyn

Ludność Gminy Kałuszyn wg płci

Lokalizacja na terenie Gminy	ogólna liczba ludności	Liczba kobiet	% udział w ogólnej liczbie mieszk.	Liczba mężczyzn	% udział w ogólnej liczbie mieszk.
miasto Kałuszyn	2916	1452	49,8 %	1464	50,2 %
teren wiejski gminy	3006	1464	48,7 %	1542	51,3 %
RAZEM	5922	2936	49,6 %	2986	50,4 %

Dane statystyczne Urzędu Miejskiego wg stanu na 31.12.2016 r.

Struktura przestrzenna rozmieszczenia ludności z podziałem na miasto i teren wiejski w wybranych latach

Liczba ludności w wybranych latach	2002 r.	2005 r.	2010 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
w mieście	2876	2888	2937	2945	2934	2938	2924
na terenie wiejskim gminy	3371	3311	3133	3048	3004	3020	3009
Ogółem	6247	6199	6070	5993	5938	5958	5933

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2002 – 2015 zmieniła się struktura przestrzenna rozmieszczenia ludności w gminie. Na terenie wiejskim gminy nastąpiło zmniejszenie liczby ludności o ok. 10,74 % w 2015 r. w porównaniu do 2002 roku. W samym mieście w 2015 roku liczba mieszkańców wzrosła o ok. 1,67 % w porównaniu do roku 2002. Ogółem w gminie na przestrzeni lat nastąpił spadek liczby ludności o 5,03 % w 2015 roku w porównaniu z 2002 rokiem. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,1 lat i jest zbliżony do średniego wieku w województwie i w kraju (40,9 lat)- dane z 2015 r..

Struktura ekonomicznych grup wieku ludności Gminy Kałuszyn na tle regionu i kraju

Struktura wieku ludności wg grup ekonomicznych	miasto i gmina Kałuszyn	powiat miński	województwo mazowieckie	Polska
	% populacji			
wiek przedprodukcyjny (do 18 lat)	19,2	20,6	18,6	18,0
wiek produkcyjny (kobiet od 18-59 lat i mężczyźni 18-64 lat)	61,4	61,7	61,4	62,4
wiek poprodukcyjny (kobiety 59+...lat i mężczyźni 64+...lat)	19,4	17,8	20,0	19,6
Razem	100	100	100	100

Dane statystyczne wg stanu na 31.12.2015r.

Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego

Grupy ekonomiczne	w gminie	w powiecie	w województwie	w kraju
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	62,7	62,2	62,9	60,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	31,5	28,8	32,7	31,4

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Populacja mieszkańców Gminy Kałuszyn charakteryzuje się:

- wyższym niż w województwie i w kraju udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- niższym niż w powiecie i w kraju, lecz zrównanym z województwem udziałem ludności w wieku produkcyjnym,
- niższym niż w kraju i województwie, lecz wyższym niż w powiecie udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym.

Przyrost naturalny w Gminie

Przyrost naturalny w gminie Kałuszyn na przestrzeni lat 1995 – 2016 ulegał wahaniom, przyjmował wartości ujemne, jednak w ostatnich latach w 2014 i 2016 roku był dodatni. Najkorzystniejszy był w 2014 roku wynosił 14 i na 1000 mieszkańców wynosił 2,35. Dane dotyczące ruchu naturalnego ludności (urodzenia i zgony) przedstawia poniższa tabela.

Przyrost naturalny w Gminie

Wyszczególnienie/Rok	1995 r.	2000 r.	2005 r.	2010 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Urodzenia	83	82	62	75	69	62	67
Zgony	97	89	66	86	51	64	63
Przyrost naturalny ogółem	- 14	- 7	- 4	- 11	14	- 2	4

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Migracje

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji jest kolejnym czynnikiem, mającym istotny wpływ na liczbę ludności na danym obszarze. Przeprowadzono analizę migracji ludności w gminie w latach 1995-2015, w odstępach czasowych co pięć lat. Na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat liczba zameldowań jak i wymeldowań z terenu Gminy ulegała wahaniom. Saldo migracji w Gminie Kałuszyn (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) przyjmowało wartości ujemne. Jedynie w 2005 roku liczba zameldowań była znacznie wyższa od wymeldowań i saldo było dodatnie. Dane dotyczące ruchu migracyjnego ludności przedstawia poniższa tabela.

Migracje na pobyt stały w gminie Kałuszyn

Wyszczególnienie/Rok	1995 r.	2000 r.	2005 r.	2010 r.	2015 r.
Zameldowania	65	48	83	50	27
Wymeldowania	89	54	59	64	70
Zameldowania z zagranicy	0	0	0	0	0
Wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0
Saldo migracji	-24	- 6	24	- 14	- 43

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

4. Zasoby mieszkaniowe

Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych GUS w latach 2011 – 2015 liczba mieszkań w Gminie Kałuszyn zwiększała się z roku na rok (z 2244 w 2011 r. do 2259 w 2015 r.). Liczba mieszkań będących w zasobach gminy nie zwiększa się, a nawet zmniejszyła się w ostatnich latach ze względu na sprzedaż lokali dotychczasowym najemcom. Wg danych Urzędu Miejskiego na koniec 2016

roku w zasobach gminy były 24 budynki komunalne, w których znajdowało się 120 mieszkań, w tym 21 prywatnych.

Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Kałuszyn obrazuje poniższa tabela.

Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Kałuszyn

Wyszczególnienie	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Ogółem liczba mieszkań	2244	2254	2256	2259	2265
Liczba mieszkań w mieście	1026	1028	1028	1030	1033
Liczba mieszkań na terenie wiejskim gminy	1218	1226	1228	1229	1232

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkań w mieście i na terenie wiejskim oraz liczbę ludności należy stwierdzić, że sytuacja mieszkaniowa na terenie wiejskim jest nieco lepsza niż w mieście. W 2015 roku na 1 mieszkańca miasta przypadało 0,35 mieszkania, zaś na mieszkańca terenu wiejskiego Gminy 0,40.

Analizując wyposażenie budynków w instalacje techniczno-sanitarne należy zauważyć, że nie wszystkie mieszkania posiadają dostęp do podstawowych instalacji, tj. wodociąg, łazienka, czy centralne ogrzewanie. W tym zakresie zdecydowanie lepsza jest sytuacja w mieście aniżeli na wsi.

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne (w % ogółu mieszkań w 2014 r.)

Wyposażenie mieszkań w instalacje	Wodociąg	Łazienka	Centralne ogrzewanie
W mieście	84,2	73,3	69,1
Na terenie wiejskim Gminy	80,2	59,6	50,3

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

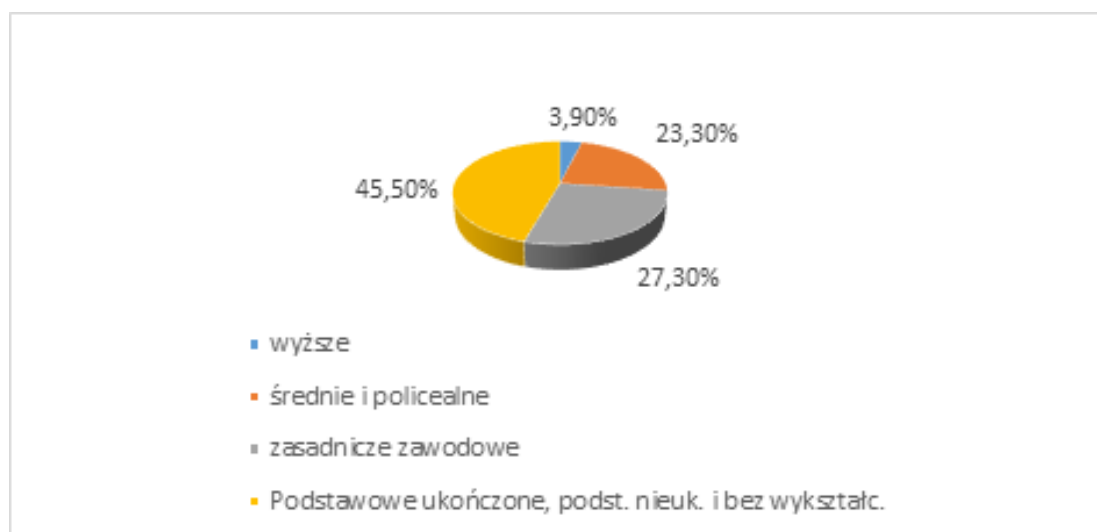
5. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Kałuszyn na tle regionu i kraju

Ludność w wieku 15 lat i więcej wg poziomu wykształcenia i płci

Rodzaj wykształcenia	Ogółem ludność		Mężczyźni		Kobiety	
	Ilość osób	w %	Ilość osób	% ogóln. liczby	Ilość osób	% ogóln. liczby
wyższe	191	3,9%	64	33,5%	127	66,5%
średnie i policealne	1155	23,3%	469	40,6%	686	59,4%
zasadnicze zawodowe	1354	27,3%	831	61,4%	523	38,6%
Podstawowe ukończone, podst. nieuk. i bez wykształcenia	2255	45,5%	1088	48,2%	1167	51,8%

Opracowanie własne na podstawie danych GUS z narodowego spisu Powszechnego 2002.

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Kałuszyn

Opracowanie własne

Powyższe dane nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji względem poziomu wykształcenia. Należy jednak założyć, że obecnie w Gminie Kałuszyn, podobnie jak w całej Polsce wyższy jest udział osób z wykształceniem wyższym. Wśród osób z wyższym wykształceniem zdecydowanie przewyższają kobiety. Brak jest nowszych danych dla Gminy, jednak ogólne tendencje w tym zakresie można zaobserwować na przykładzie danych, które zostały opracowane na podstawie NSP 2011 dla powiatu mińskiego, województwa mazowieckiego i kraju – tabela poniżej.

Poziom wykształcenia w powiecie, województwie i kraju w roku 2002 i 2011

Rodzaj wykształcenia	powiat miński (w %)		województwo mazowieckie (w %)		Polska (w %)	
	2002 r.	2011 r.	2002 r.	2011 r.	2002 r.	2011 r.
wyższe	7,84	16,17	14,2	24,4	10,2	17,9
średnie i policealne	31,61	34,54	35,6	34,8	32,6	33,3
zasadnicze zawodowe	24,01	22,16	18,6	17,3	24,1	22,9
gimnazjalne	-	5,16	-	4,7	-	5,2
Podstawowe ukończone, podst. nieuk. i bez wykształcenia	4,92	1,57	31,6	18,8	33,1	20,7

Oprac. na podstawie danych NSP z 2002 r. i 2011 r.

W latach 2002-2011 wyraźnie wzrosła liczba osób z wykształceniem wyższym. W powiecie mińskim wzrost ten wyniósł ponad 100%, na wyższym poziomie kształtowała się także liczba mieszkańców z wykształceniem średnim i policealnym, znacznie mniej odnotowano osób z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia. Wyniki te świadczą o znacznej poprawie poziomu

wykształcenia w powiecie mińskim w porównaniu z województwem i krajem. Należy uznać, że podobna tendencja występuje także w mieście i gminie Kałuszyn.

6. Rynek pracy

Na terenie miasta i gminy Kałuszyn na koniec 2016 roku działało 440 podmiotów gospodarczych, z czego 96,8 % w sektorze prywatnym i 3,2 % w sektorze publicznym. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem na obszarze Gminy w latach 2012 - 2016 ulegała wahaniom. Porównując rok 2016 z rokiem bazowym można zauważyć niewielki wzrost o 0,46 % podmiotów gospodarczych.

Podmioty gospodarcze działające na terenie miasta i gminy Kałuszyn w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	438	457	437	430	440
Sektor publiczny ogółem, w tym publiczne samorządowe jednostki prawa budżetowego	15 9	14 8	13 7	14 8	14 8
Sektor prywatny ogółem, w tym	423	443	424	416	426
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	364	381	363	354	364
Spółki handlowe	9	9	9	10	9
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	4	4	4
Spółdzielnie	6	6	6	6	6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	17	17	17	17	18
Fundacje	1	1	1	1	1
Spółki cywilne	20	21	21	21	21

Źródło: dane GUS

W podmiotach zaliczonych do sektora prywatnego największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2016 roku stanowiły 85,45% podmiotów tego sektora. W badanym okresie zmniejszyła się liczba podmiotów gospodarczych trudniących się rolnictwem, leśnictwem i łowiectwem – spadek w 2016 r. w stosunku do roku 2012 o 70,83 %, wzrosła liczba podmiotów zakwalifikowanych do sekcji M /działalność profesjonalna, naukowa i techniczna/ o 57,14%, w sekcji Q /Opieka zdrowotna i pomoc społeczna/ o 85,71 %. Dominującym rodzajem działalności prowadzonej

przez osoby fizyczne jest handel i usługi /sekcja G/, stanowiący w 2016 roku 48,35% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych.

Strukturę działalności gospodarczej na terenie miasta i gminy Kałuszyn w poszczególnych latach wg sekcji PKD 2007 przedstawia poniższe zestawienie

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Sekcja A	24	21	7	7	7
Sekcja B	3	3	3	3	3
Sekcja C	28	29	24	23	22
Sekcja E	1	1	3	3	3
Sekcja F	43	41	36	37	40
Sekcja G	169	179	179	170	176
Sekcja H	17	13	14	11	14
Sekcja I	7	7	7	8	8
Sekcja J	4	5	8	11	10
Sekcja K	17	17	15	12	11
Sekcja L	2	3	4	4	4
Sekcja M	14	16	15	18	22
Sekcja N	11	12	14	14	11
Sekcja P	3	4	4	5	5
Sekcja Q	7	11	11	11	13
Sekcja R	2	3	3	3	2
Sekcja S i T	12	16	16	14	13
OGÓLEM	364	381	363	354	364

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Legenda:

Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa
Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Analizując wielkość podmiotów gospodarczych wg kryterium liczby zatrudnionych na terenie najczęściej jest podmiotów zatrudniających do 9 osób – 95,45 %, od 10 do 49 osób 4,32%.

Ilościowe zestawienie podmiotów gospodarczych wg klas wielkości przedstawia poniższa tabela.

Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w latach 2012 – 2016 /wg kryterium liczby pracujących/

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem ilość podmiotów	438	457	437	430	440
ilość podmiotów zatrudniających 0 - 9 osób	417	437	417	410	420
ilość podmiotów zatrudniających 10 – 49 osób	20	19	19	19	19
Ilość podmiotów zatrudniających 50-249 osób	1	1	1	1	1

Źródło: dane GUS

Liczbę osób pracujących w Gminie Kałuszyn wg płci w latach 2012 – 2016 /bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób/ przedstawia poniższa tabela.

Liczba pracujących w gminie Kałuszyn w latach 2012 -2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem pracujący	931	806	915	859	859
Pracujące kobiety	548	468	520	490	506
Pracujący mężczyźni	383	338	395	369	353

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród pracujących zdecydowanie przeważają kobiety. Wg danych GUS za 2016 rok 58,9% pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 41,1% mężczyźni. Na 1000 mieszkańców gminy Kałuszyn pracowało 145 osób.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Kałuszyn 543 osób wyjeżdżało do pracy poza teren gminy, a 266 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy.

Uwzględniając, że znaczącą powierzchnię gminy /68,9%/ stanowią grunty rolne jednym ze źródeł utrzymania mieszkańców Gminy jest rolnictwo. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie było 759 gospodarstw rolnych, z czego 671 prowadziło działalność rolniczą. Wśród nich było 39 o powierzchni do 1 ha włącznie, 299 gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha, 298 gospodarstw o powierzchni od 5 do 15 ha oraz 35 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

7. Edukacja i wychowanie

Na terenie gminy Kałuszyn funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Kałuszynie,
- Filia Szkoły Podstawowej w Chrościcach,
- Gimnazjum Publiczne im. im. 6. Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego w Kałuszynie,
- Przedszkole Publiczne w Kałuszynie.

Liczbę uczniów, oddziałów oraz nauczycieli w poszczególnych placówkach w roku szkolnym 2016/2017 przedstawia poniższa tabela.

Edukacja na terenie miasta i gminy Kałuszyn w roku szkolnym 2016/2017

Nazwa placówki	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Ilość zatrudnionych nauczycieli
Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Kałuszynie	395	20	38
Filia Szkoły Podstawowej w Chrościcach	24	3	2
Gimnazjum Publiczne im. 6. Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego w Kałuszynie	181	9	25
Przedszkole Publiczne w Kałuszynie	142	6	11

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Placówki oświatowe na terenie gminy zostały zmodernizowane – na wszystkich wykonana jest termomodernizacja i wewnętrzne remonty. Sale

lekcyjne wyposażone w nowoczesne pomoce dydaktyczne. Budynek Szkoły Podstawowej został rozbudowany w 2009 roku. Na terenie Szkoły Podstawowej i Gimnazjum została wybudowana w ostatnich latach infrastruktura służąca do rozwijania sportu, mianowicie: boisko „orlik” z zapleczem szatniowym, boisko do koszykówki, siatkówki, korty tenisowe, boisko wielofunkcyjne, wykonano przebudowę hali sportowej, urządzono plac zabaw dla najmłodszych dzieci. Realizowane są projekty edukacyjne, zajęcia pozalekcyjne mające na celu rozwijanie zainteresowań i umiejętności oraz wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i wychowanków przedszkola. W Szkole Podstawowej w Kałuszynie działają zespoły artystyczne „Kasaniecka”, „Fleciki”, „Eksplozja”, w których dzieci mogą realizować swoje zainteresowania. W Gimnazjum działa drużyna harcerska.

8. Ochrona zdrowia

Opiekę zdrowotną mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia w Kałuszynie. W ramach placówki działają poradnie: podstawowej opieki zdrowotnej, ginekologiczno-położnicza, stomatologiczna, rehabilitacyjna, kardiologiczna; gabinety: zabiegowy, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, położnej środowiskowo-rodzinnej, medycyny szkolnej oraz pracownie: diagnostyki laboratoryjnej, fizjoterapii i usg.

Świadczenia zdrowotne udzielane są w siedzibie Przychodni przy ul. Wojska Polskiego 20 oraz od 2014 roku w nowym lokalu przy ul. Warszawskiej 50. W nowej lokalizacji funkcjonują poradnie ginekologiczno-położnicza, stomatologiczna, rehabilitacyjna, kardiologiczna, pracownia USG i diagnostyki laboratoryjnej.

Według danych GUS liczba porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej z roku na rok jest większa. W 2012 r. wyniosła 29.947, w 2013 r. – 31.976, w 2014 r. – 32.372, w 2015 r. – 33.555 i w 2016 r. wg danych z przychodni – 36.241.

9. Opieka nad dziećmi do lat trzech

Samorząd gminy Kałuszyn w trosce o rodzinę celem zapewnienia młodym matkom opieki nad dziećmi do lat trzech wybudował w 2015 roku Gminny Żłobek. Placówka zapewnia opiekę 30 dzieciom, została utworzona i nowocześnie wyposażona z pozyskaniem środków finansowych w ramach rządowego programu „Maluch”.

10. Kultura, sport, rekreacja

W zakresie upowszechnianiem kultury wśród mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn działają dwie samorządowe instytucje kultury:

- Dom Kultury w Kałuszynie,
- Biblioteka Publiczna w Kałuszynie.

Domu Kultury prowadzi zajęcia aktywizujące i integrujące społeczność lokalną, organizuje imprezy otwarte, plenerowe. Od 2007 r. prowadzi Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Biblioteka dysponuje zróżnicowanym, regularnie uzupełnianym bogatym i skomputeryzowanym księgozbiorem. Zapewnia czytelnikom dostęp do komputerów i sieci Internet. Prowadzi działania służące popularyzacji czytelnictwa / m. in. spotkania autorskie, konkursy literackie, recytatorskie/. Biblioteka redaguje informator samorządowy „...Kałuszyńskie”.

Instytucje kultury, organizując wydarzenia kulturalne o charakterze cyklicznym, jubileuszowe, patriotyczne współpracują z samorządem gminy, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi i parafią.

Działalność kulturalna, integrująca środowiska lokalne prowadzona jest także w świetlicach wiejskich, remizach OSP. Inicjatorami działań są sołtysi, sami mieszkańcy, organizacje pozarządowe / m.in. Koła Gospodyń, sekcje Ochotniczych Straży Pożarnych/. Współpracują w tym względzie z jednostkami organizacyjnymi Gminy, w szczególności instytucjami kultury.

Do wydarzeń kulturalnych, które na stałe wpisały się do gminnego kalendarza należą m. in.: noc świętojańska nad zalewem Karczunek, otwierająca sezon letni nad wodą, dożynki parafialno-gminne, Kałuszyn miasteczko dwóch kultur, uroczystości okolicznościowe – m.in. Dzień Kobiet, Dzień Matki, Dzień Seniora, samorządowa Wigilia, uroczystości patriotyczne: święto Konstytucji 3 Maja, coroczne obchody walk września 1939 r., święto ułana, Święto Niepodległości. Uroczystości obok zespołów zewnętrznych uatrakcyjniają występy miejscowych zespołów artystycznych.

Gmina dysponuje dobrą bazą sportową oraz terenem do rekreacji i wypoczynku.

Na terenie przyszkolnym w mieście znajdują się ogólnodostępne boiska: „orlik” z zapleczem szatniowym, boisko do koszykówki, siatkówki, korty tenisowe, boisko wielofunkcyjne oraz hala sportowa. Obiekty te służą dzieciom i młodzieży szkolnej, a po zakończeniu zajęć lekcyjnych również i dorosłym.

Przy ul. 1 Maja w Kałuszynie znajduje się boisko do piłki nożnej z zapleczem szatniowym, z którego korzysta Klub Sportowy VICTORIA.

Boiska sportowe do siatkówki i piłki nożnej znajdują się również na terenie wiejskim gminy, mianowicie przy szkole w Chrościcach, w Wąsach, Sinołęce, Zimnowodzie.

W Kałuszynie działają trzy organizacje sportowe: KS VICTORIA, Uczniowski Klub Sportowy „Gimnazjon” przy Gimnazjum oraz Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej.

Obiekt do rekreacji i wypoczynku to zbiornik wodny o pow. 7,5 lustra wody z wydzielonym miejscem do kąpieli dla dzieci oraz otaczający teren, na którym

znajdują się: plaża, boisko do siatkówki plażowej, przebieralnie, plac zabaw dla dzieci, grillowiska, amfiteatr, ścieżki dydaktyczne, zewnętrzne urządzenia sportowe, miejsca postojowe dla samochodów i rowerów.

Do odpoczynku i relaksu służy również przestrzeń publiczna w centrum miasta – park i Plac Kilińskiego. Miejsce to zagospodarowane w 2011 roku zmieniło się wizualnie i funkcjonalnie. Nowa kompozycja przestrzenna jest miejscem dla organizacji uroczystości, festynów i innych imprez kulturalno-rozrywkowych oraz zabaw dla maluchów na placu.

W ostatnich latach ze środków funduszy sołeckich powstały place zabaw dla dzieci w miejscowościach Gołębiówka, Nowe Groszki, Leonów, Ryczołek, Przytoka.

Gmina posiada bogate walory przyrodnicze, dużą lesistość, liczne drogi, ścieżki przebiegające pośród urokliwych miejsc, bogactwo grzybów, czyste powietrze sprzyjają pieszym wędrówkom, przejażdżkom rowerowym. W ostatnich latach daje się zaobserwować, że na terenie gminy spędza wakacje coraz więcej mieszkańców ośrodków wielkomiejskich, zwłaszcza z Warszawy, co wpływa na rozwój budownictwa indywidualnego letniskowego.

11. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art.2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Kałuszyn realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie. Jednostka ta realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej oraz innych aktów prawnych, w szczególności: ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, ustawy – prawo energetyczne, ustawy o karcie dużej rodziny, ustawy o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Ośrodek Pomocy Społecznej działa jako wyodrębniona jednostka budżetowa Gminy i Miasta Kałuszyn.

W 2016 roku kadre OPS-u stanowiło 3 pracowników socjalnych, pracownik ds. świadczeń rodzinnych, pracownik ds. realizacji Programu „Rodzina 500 plus”, asystent rodziny, 2 pracowników ds. finansowych, kierownik Ośrodka.

Beneficjenci pomocy społecznej w Gminie Kałuszyn w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	342	385	403
Liczba rodzin	214	226	209
Liczba osób w rodzinach	648	795	602

Źródło: dane OPS w Kałuszynie

Z przedstawionej tabeli wynika, że w ostatnich latach wzrastała liczba osób, którym przyznano świadczenie przez OPS w Kałuszynie. Wg statystyk z pomocy korzystał co dziesiąty mieszkaniec.

Powody udzielania pomocy społecznej w Gminie Kałuszyn w latach 2014 – 2016 (liczba rodzin i liczba osób w rodzinach)

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
ubóstwo	182	204	204	563	625	567
bezdomność	6	5	6	11	7	9
bezrobocie	84	90	83	236	269	220
niepełnosprawność	44	55	59	76	113	117
długotrwała i ciężka choroba	85	91	88	199	205	170
Przemoc w rodzinie	9	9	0	16	13	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa tym wielodzietność	38	49	37	x	x	x
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	7	3	0	23	7	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	0	0	7	0	0
sieroctwo	0	1	0	0	2	0
Zdarzenie losowe	3	3	0	5	5	0
Alkoholizm	31	26	31	48	39	46

Źródło: dane OPS w Kałuszynie

Z przedstawionych danych wynika, że najpoważniejszą trudnością życiową klientów pomocy społecznej jest ubóstwo. Ubóstwo jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Klientami są osoby i rodziny o niskich kwalifikacjach zawodowych, długotrwale bezrobotne, jak również osoby nie posiadające stałego źródła dochodu, pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy lub dorywczo. Wzrost kosztów utrzymania, niskie dochody własne są głównymi przyczynami zgłaszania się o pomoc finansową.

Kolejnym poważnym obszarem problemów jest bezrobocie.

Trudna sytuacja na rynku pracy, brak nowych miejsc pracy, kryzys, jak i likwidacja dotychczasowych miejsc pracy /w ostatnich latach uległo likwidacji kilka zakładów pracy: m.in. POSTI, ANGO, EDHAN/ prowadzi do zwykłej tendencji osób bezrobotnych.

Kolejnymi czynnikami korzystania z pomocy społecznej są długotrwała choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa. W latach 2014 – 2016 wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie zwiększała się w każdym roku. Najwyższy wzrost nastąpił w 2016 r.. Wzrost wydatków został spowodowany realizacją od 1 kwietnia Rządowego Programu „Rodzina 500 plus”. Programem objętych zostało 512 rodzin, w tym 863 dzieci.

Środki finansowe wydatkowane przez OPS w latach 2014-2016 na realizację zadań przedstawia poniższa tabela.

Środki finansowe wydatkowane przez OPS w latach 2014 -2016

Wyszczególnienie	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Wydatki ogółem	2.486.400	2.534.859	6.667.245
Wydatki na zadania zlecone	1.752.873	1.808.177	5.943.972
Wydatki na zadania własne, w tym:	587.749	726.715	404.640
– budżet Gminy	359.371	400.993	393.749
– budżet Wojewody	310.406	325.689	32.9524
– środki unijne	63.750	-	-

Źródło: dane OPS w Kałuszynie

III. PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY KAŁUSZYN

1. Identyfikacja podstawowych problemów społecznych na terenie miasta i gminy Kałuszyn

1.1 Funkcjonowanie rodziny

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. Rodzina dla dziecka stanowi najlepsze naturalne środowisko, w którym jest otoczone opieką i ma możliwość zaspokajania swoich potrzeb. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, nie potrafiącą sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Czynniki takie jak niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm, narkomania, przemoc stanowią główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem długotrwałego bezrobocia, czy ubóstwa. Są one najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Również dokonujące się zmiany, postęp, szybsze tempo życia, niosące za sobą wiele pozytywnych skutków często pogłębiają wiele negatywnych zjawisk, takich jak bezrobocie, uzależnienia, przestępczość, które są niejednokrotnie przyczynami rozpadu rodziny.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny z problemami należy docenić i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać

rodzinę w wypełnianiu jej roli należy ją przede wszystkim wspierać aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Stosowane rozwiązania powinny opierać się na współpracy podmiotów wsparcia społecznego, aby udzielona pomoc dawała jak największe prawdopodobieństwo rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych.

W tych działaniach należy uwzględnić nie tylko wsparcie finansowe, ale również pomoc psychologów, asystenta rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników służby zdrowia czy policji, którzy pomogą rozwijać umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodzin i walczyć z trudnościami. Ważna jest też integracja rodzin, zapewnienie im możliwości wspólnego spędzania czasu i budowania więzi rodzinnych.

Rada Miejska w Kałuszynie uchwałą Nr XXXII.258.2014 z dnia 30 września 2014 r. przyjęła Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Kałuszyn na lata 2014-2017, którego głównym celem jest stworzenie systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci, a także profilaktyka środowiska w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny.

1.2 Bezrobocie

Bezrobocie rejestrowane bywa definiowane w różny sposób. Najczęściej definiuje się stopę bezrobocia rejestrowanego jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie (zasobu siły roboczej danej populacji). Dane o bezrobociu na poziomie gmin są szacowane w oparciu o stopę bezrobocia rejestrowanego dla powiatu oraz porównanie stosunku liczby bezrobotnych do ogółu ludności w wieku produkcyjnym w powiecie i gminie.

Szacunkową stopę bezrobocia rejestrowanego w kraju, województwie, powiecie, i w gminie Kałuszyn w latach 2012-2016 przedstawia poniższe zestawienie:

Szacunkowa stopa bezrobocia w latach 2012 -2016

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Bezrobocie rejestrowane w kraju	%	13,4	13,4	11,4	9,7	8,3
Bezrobocie rejestrowane w województwie	%	11,2	11,1	9,6	8,3	7,2
Bezrobocie rejestrowane w powiecie	%	10,7	12,4	10,5	8,7	6,9
Bezrobocie rejestrowane w gminie	%	12,8	16,0	14,1	13,1	9,0

Zródło: dane GUS

Analizując wskaźniki szacunkowej stopy bezrobocia rejestrowanego w kraju, województwie, powiecie i w gminie Kałuszyn w latach 2012-2016 należy zauważyć, że wskaźniki w gminie były wysokie, a w niektórych latach wyższe niż w kraju, województwie i powiecie. Mimo tego obserwuje się zmniejszanie skali tego zjawiska w ostatnich latach. Porównując rok 2016 z rokiem bazowym liczba osób bezrobotnych zmalała o 29,7 %.

Bezrobotni w Gminie Kałuszyn zarejestrowani w latach 2012-2016 wg płci

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	osoby	243	299	263	242	165
mężczyźni	osoby	141	164	119	111	83
kobiety	osoby	102	135	144	131	82

Źródło: dane GUS

Wśród osób pozostających bez pracy w latach 2012-2013 większość stanowili mężczyźni, w latach 2014-2015 kobiety, w 2016 roku była niewielka przewaga mężczyzn.

Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym w roku 2012 wynosił 6,5 % i uległ obniżeniu do 4,6 % w roku 2016. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności Gminy Kałuszyn w wieku produkcyjnym wg płci

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	%	6,5	8,1	7,2	6,6	4,6
mężczyźni	%	6,9	8,2	6,0	5,5	4,2
kobiety	%	6,0	8,1	8,6	8,0	5,0

Opracowania własne wg danych Powiatowego Urzędu Pracy i GUS.

1.3 Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie określane jest każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolności, powodujące cierpienie i szkody. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) definiuje przemoc

w rodzinie jako „jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według krajowych danych statystycznych przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu.

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydentem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny. Z ustaleń wywiadów środowiskowych i spostrzeżeń pracowników socjalnych wynika, że zjawisko przemocy na terenie Gminy nie jest rozpowszechnione. Nie należy jednak tego problemu bagatelizować lub pozostawiać jako nie istniejący, gdyż sprawy związane z przemocą często są ukrywane i być może wiele przypadków jest nierozpoznanych.

Rada Miejska w Kałuszynie uchwałą Nr XVII/109/2016 z dnia 27 kwietnia 2016 r. przyjęła Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Kałuszyn na lata 2016-2020. Celem strategicznym programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z

problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie.

Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Kałuszyn realizowano procedurę „Niebieskiej Karty” w następujący sposób:

Procedura Niebieskiej Karty na terenie Gminy Kałuszyn.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Procedura „Niebieska Karta”	3	5	9	9	15

Źródło: dane OPS w Kałuszynie

Z przedstawionych danych wynika, że na terenie Gminy Kałuszyn odnotowano wzrost zjawiska przemocy w rodzinie. W 2012 roku odnotowano 3 przypadki uruchomienia procedury „Niebieskiej karty” a w 2016 roku 15.

1.4 Uzależnienia

Wśród różnych problemów społecznych, te związane z alkoholem i narkomanią są jednymi z trudniejszych do rozwiązania. Wynika to przede wszystkim z ich rozmiarów, złożoności oraz kosztów społecznych i ekonomicznych.

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, rodzi poważne problemy i jest przyczyną cierpienia dorosłych i dzieci. Każdy może stać się uczestnikiem wypadku samochodowego spowodowanego przez nietrzeźwego kierowcę lub ofiarą zakłócania ciszy nocnej przez pijanych i hałaśliwych sąsiadów. Podejmowane działania profilaktyczne kierowane są do wszystkich mieszkańców, również niepijących, zarówno do osób dorosłych, młodzieży i dzieci. Osiągnięcie zamierzeń będzie możliwe, gdy działania będą prowadzone systematycznie i planowo, przy wykorzystaniu różnych form oddziaływania.

W gminie działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja działa w oparciu o „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii” uchwalany corocznie przez Radę Miejską. Program określa działania do realizacji, spójne z kierunkami działań przyjętymi w aktach prawnych wyższego rzędu oraz programach krajowych, a w szczególności: ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawą z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu narkomanii, Narodowym Programem Zdrowia na lata 2016-2020, Krajowym Programem Przeciwdziałania Narkomanii, Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Działania do realizacji określone w Programie:

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków;
- Udzielanie rodzinom w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w szczególności dla dzieci i młodzieży;
- Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej

Działania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi podejmowane są przy współpracy różnych środowisk na terenie gminy, w szczególności placówek oświatowych, Ośrodka Pomocy Społecznej, SP ZOZ Przychodni Zdrowia, Parafii, instytucji kultury, sołtysów, stowarzyszeń oraz grup samopomocowych AA i AL-Anon.

Uzależnienia alkoholowe na terenie miasta i gminy Kałuszyn

Wyszczególnienie	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba udzielonych porad dotyczących aspektów psychologicznych, informacyjnych, edukacyjnych i prawnych	31	34	37	33	51
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	14	10	11	10	13
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	11	8	11	10	10
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	3	4	2	3	2
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	5	6	5	4	6
Szacunkowa liczba osób korzystających z różnych form terapii	31	20	36	21	27
Liczba dzieci korzystających z	41	32	45	127	189

różnych form wypoczynku z programem zajęć profilaktycznych					
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach:					
• w programach z obszaru profilaktyki uniwersalnej	560	580	500	560	580
• w programach z obszaru profilaktyki selektywnej	-	35	-	-	180
Liczba dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych zajęciach opiekuńczo-wychowawczych	28	22	23	30	31
• Z rodzin dysfunkcyjnych	15	14	11	13	14
Liczba rodzin objętych pomocą z powodu alkoholizmu	35	30	30	25	30

Opracowanie własne na podstawie danych GKRPA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale też stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia. (nadużywanie środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw). Jest groźne dla mienia społeczeństwa (osoby po spożyciu środków odurzających często dokonują rozbojów na tle rabunkowym, kradzieży w celu zdobycia pieniędzy). O problemie narkomanii niechętnie informują rodzice osób zażywających narkotyki, bądź uzależnionych. Problem ten jest trudny do ustalenia na terenie gminy i brak jest danych dotyczących istnienia skali zjawiska na terenie gminy Kałuszyn.

Jedynie wspólne działania przedstawicieli różnych podmiotów mogą zainicjować proces zmian służących zmniejszeniu lub wyeliminowaniu szkód spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych. Przeciwdziałaniem w zakresie narkomanii zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Również szkoły działające na terenie gminy biorą czynny udział w procesie przeciwdziałania narkomanii. Współpraca daje szansę na zwiększenie efektywności działań i bardziej skuteczne rozwiązywanie problemów.

Do działań z zakresu problematyki uzależnień, skierowanych do dzieci i młodzieży z terenu Gminy Kałuszyn, realizowanych cyklicznie w każdym roku należą w szczególności :

- Publikowanie artykułów na temat problemów, których powodem jest alkohol i inne uzależnienia w „...Kałuszyńskich” i gazetce szkolnej „Tornister”.

- Prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych w Szkole Podstawowej.
- Prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych, edukacyjnych podczas wakacji i ferii przez szkoły i instytucje kultury.
- Organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych na obiektach przyszkolnych /Orlik, hala sportowa, boiska/ przez szkoły, Uczniowskie Kluby Sportowe przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum, KS Victoria.

Ponadto realizowano projekty informacyjne, edukacyjne dotyczące problematyki uzależnień, m.in. :

W 2013 roku:

1. W Gimnazjum w Kałuszynie zorganizowano konkurs „Jacy my jesteśmy” z zakresu profilaktyki uzależnień i zagrożeń społecznych.
2. Realizowano z Klubem sportowym VICTORIA program profilaktyczny „Jestem kibicem przez duże K”.
3. Bibliotece Publicznej w Kałuszynie odbył się spektakl „ Zwierzenia bezrobotnego aktora”.
4. W Szkole Podstawowej w Kałuszynie zorganizowano happening pod hasłem „ Nie takie znowu ananasy..” , którego celem była promocja zdrowego życia, popularyzowanie wiedzy na temat szkodliwości używek i przeciwdziałanie uzależnieniom.

W 2014 roku:

1. Realizowano z Klubem sportowym VICTORIA program profilaktyczny „Jestem kibicem przez duże K” (przewidywany czas realizacji programu na lata 2011-2014).
2. W Gimnazjum w Kałuszynie realizowano dwuletni projektu pt. „TworzyMy profilaktykę” z zakresu profilaktyki uzależnień i zagrożeń społecznych w ramach którego powstał film „Na zakręcie”.
3. W Gimnazjum w Kałuszynie zorganizowano prelekcję Prof. Mariusza Jędrzejki dla nauczycieli i rodziców. Spotkanie dotyczyło problemu zaburzeń zachowań i uzależnień wśród nastolatków.
4. W Gimnazjum odbył się koncert z zakresu profilaktyki uzależnień w wykonaniu zespołu „Orkiestra Dni Naszych” .
5. W Szkole Podstawowej w Kałuszynie realizowany jest program profilaktyki pierwszorzędowej ph. „ ABC Zdrowia”
6. Realizowano program profilaktyczny „Postaw na rodzinę” w Domu Kultury w Kałuszynie

W 2015 roku:

1. W Gimnazjum w Kałuszynie zrealizowano warsztaty umiejętności wychowawczych – „Szkoła dla rodziców i wychowawców” mające na celu

nauczenie umiejętności w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych.

2. W Szkole Podstawowej w Kałuszynie przeprowadzono cykl konkursów w ramach zapobiegania eksperymentowaniu przez uczniów z alkoholem, narkotykami, paleniu papierosów oraz przeciwdziałania agresji i przemocy.
3. W Domu Kultury w Kałuszynie zrealizowano imprezę profilaktyczną „Postaw na rodzinę” .

W 2016 roku

1. W Szkole Podstawowej i Gimnazjum realizowano profilaktyczny „Stop pijanym kierowcom” .
2. W Gimnazjum przeprowadzono warsztaty dla uczniów z zakresu profilaktyki uzależnień oraz zagrożeń społecznych pt. „Wolny umysł”.
3. W Gimnazjum przeprowadzono warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców pt. „Jak mówić żeby dzieci słuchały, jak słuchać żeby dzieci do nas mówiły”.
4. W Szkole Podstawowej w Kałuszynie realizowano program przeciwdziałania zagrożeniom płynącym z nadmiernego korzystaniem z urządzeń cyfrowych.

1.5 Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ubóstwo jest jednym z najbardziej znaczących składników warunkujących patologię życia społecznego w sensie najbardziej dramatycznym: egzystencjalnym, instytucjonalnym i politycznym. Jest składnikiem o tyle niebezpiecznym, że zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, co często prowadzi do frustracji.

Zjawisko ubóstwa najbardziej widoczne jest w rodzinach wielodzietnych, rodzinach samotnie wychowujących dzieci, w rodzinach uzyskujących niskie dochody bądź utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (innych niż renta i emerytura).

Wg danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Kałuszynie ubóstwo jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Liczbę rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu ubóstwa przedstawia poniższe zestawienie:

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
ubóstwo	182	204	204	563	625	567

Źródło: Dane własne OPS w Kałuszynie

1.6 Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy osoby dotknięte problemem alkoholizmu, narkomanii i więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacja społeczna.

W latach 2014 -2016 liczba rodzin i osób niepełnosprawnych w rodzinach objętych pomocą OPS zachowywała trend wzrostowy.

Liczbę osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kałuszyn ze względu na niepełnosprawność obrazuje poniższe zestawienie:

Ilość osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w Gminie Kałuszyn w latach 2014 – 2016

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Niepełnosprawność	44	55	59	76	113	117

Źródło: Dane własne OPS w Kałuszynie

Powiatowy Urząd Pracy w Mińsku Mazowieckim prowadzi pośrednictwo pracy dla zarejestrowanych osób w tym niepełnosprawnych, a w razie braku możliwości zapewnienia odpowiedniego zatrudnienia, świadczy usługi poradnictwa zawodowego, inicjuje, organizuje i finansuje szkolenia bezrobotnych i innych uprawnionych osób oraz przyznaje i wypłaca stypendia szkoleniowe a także dofinansowuje tworzenie nowych miejsc pracy, udziela dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, przyznaje i wypłaca świadczenia z tytułu bezrobocia. Wymienione usługi i instrumenty rynku pracy dotyczące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych finansowane są

z różnych źródeł, w zależności od statusu osoby niepełnosprawnej. Osoby niepełnosprawne - bezrobotne, korzystać mogą ze środków Funduszu Pracy lub Europejskiego Funduszu Społecznego, zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Natomiast osoby niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu, korzystać mogą ze środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Na terenie Gminy Kałuszyn nie ma Domu Pomocy Społecznej ani Warsztatów Terapii Zajęciowej. Mieszkańcy gminy mogą korzystać i korzystają z pomocy oferowanej przez instytucje wsparcia funkcjonujące na terenie powiatu.

Placówki wsparcia:

Nazwa i adres placówki	Zakres oferowanych usług
Dom Pomocy Społecznej im. Św. Józefa w Mieni, Mienia 94, 05-319 Cegłów	Opieka całodobowa. Kategoria klienta: osoby przewlekle somatycznie chore i osoby przewlekle psychicznie chore (kobiety i mężczyźni).
Dom Pomocy Społecznej Jedlina w Mieni, Mienia 300, 05-319 Cegłów	Opieka całodobowa. Kategoria klienta: osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie (kobiety i mężczyźni).
Dom Pomocy Społecznej w Kątach, Kąty 22, 05-332 Siennica	Opieka całodobowa. Kategoria klienta: dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie.
Środowiskowy Dom Samopomocy w Mińsku Mazowieckim, ul. Kościelna 18, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Dzienny ośrodek wsparcia. Kategoria klienta: dorosłe osoby przewlekle chore psychicznie.
Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Mińsku Mazowieckim, ul Gen. Sosnkowskiego 43 18, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Dzienny ośrodek wsparcia. Kategoria klienta: dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną.
Warsztaty Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej w Mińsku mazowieckim, ul. Wyszyńskiego 58, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Placówka pobytu dziennego. Kategoria klienta: dorosłe osoby niepełnosprawne.
Warsztaty Terapii Zajęciowej „Leko” w Okuniewie, ul. Południowa 8, 05-079 Okuniew	Placówka pobytu dziennego. Kategoria klienta: dorosłe osoby niepełnosprawne.

Źródło: OPS w Kałuszynie

1.7 Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jednoznacznie zdefiniowane. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilanie się zależności od otoczenia. Najważniejszymi problemami osób starszych są: problemy zdrowotne, problemy ruchowe, niedołążność, ośpienie, a także ubóstwo, osamotnienie i odizolowanie społeczne.

Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio wiele czynników, jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom pomocy społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa.

Proces starzenia się ma więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego jest wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Wymusza to działania ze strony samorządu w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Wzrost odsetek osób starszych stanowi wyzwanie dla polityki socjalnej gminy, pojawia się bowiem potrzeba budowania specjalnych programów gwarantujących dostęp do specjalistycznych usług socjalnych i zdrowotnych, sprzyjających zdrowemu starzeniu się oraz takich, które sprawią, że ich życie będzie społecznie i ekonomicznie użyteczne.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 -75 r. ż - wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starczy(tzw. późna starość);
- 90 r. ż i powyżej – wiek sędziwy(tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że na koniec 2016 r. w Gminie Kałuszyn mieszkało 1369 osób w wieku 60 lat i więcej, z czego większość – 773 osoby, tj 56,46 % stanowiły kobiety.

Należy stwierdzić, że na terenie Gminy działają Koło Miejsko-Gminne w Kałuszynie Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów oraz Uniwersytet III Wieku, które wykazują dużą aktywność w działalności na rzecz seniorów. Jednak obiekty infrastruktury publicznej, głównie instytucje kultury gdzie spędzają czas są niedostosowanych do potrzeb osób starszych i

schorowanych oraz nie zawsze udaje się pogodzić potrzeby z działalnością statutową prowadzoną w tych obiektach. W chwili obecnej seniorzy nie mają odpowiedniego do ich potrzeb miejsca, gdzie mogliby spędzać aktywnie czas. Z rozpoznania środowiska jest wiadomym, że wiele osób w wieku senioralnym, mimo iż nie wymaga całodobowej opieki, spędza swój czas w izolacji, rzadko wychodząc z mieszkania. Ich bliscy nie mogą się nimi na co dzień zajmować, a woleliby aby nie siedzieli oni sami w domu. W związku z tym nie wychodzą z domu, ponieważ nie mają z kim i dokąd. Taka izolacja staje się powodem wykluczenia społecznego seniorów.

1.8 Bezdomność

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i nie zameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Zgodnie z danymi OPS w Kałuszynie, problem bezdomności nie występuje na terenie Gminy.

1.9 Przestępczość

O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Kałuszyn dbają funkcjonariusze Posterunku Policji w Kałuszynie.

Na podstawie danych GUS z ogółu przestępstw najczęściej jest o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu, na dalszych miejscach są drogowe, o charakterze gospodarczym, przeciwko zdrowiu i życiu. Ogólna liczba przestępstw na terenie gminy Kałuszyn w latach 2012-2015 wykazywała tendencje spadkowe. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Przestępstwa na terenie Gminy Kałuszyn w latach 2012 - 2015

Wyszczególnienie	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Ogółem przestępstwa oszacowane	119	110	93	86
Przestępstwa o charakterze kryminalnym	81	72	63	60
Przeciwko mieniu	60	51	42	38
Przestępstwa drogowe	25	27	17	14
Przestępstwa o charakterze gospodarczym	8	8	10	9
Przeciwko zdrowiu i życiu	4	3	2	2

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zakresie bezpieczeństwa pożarowego oraz likwidacji innych miejscowych zagrożeń spowodowanych awariami urządzeń technicznych, kolizjami i wypadkami na drogach, gwałtownymi załamaniem pogody istotne znaczenie odgrywa działalność jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w

Kałużynie, Olszewicach, Sinołęce, Falbogach, Gołębiówce, Zimnowodzie, Nowych Groszkach i Wąsach.

2. Wyniki badania ankietowego

W ramach diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Kałużyn w marcu i kwietniu 2017 r. przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców. Ankiety wypełniło około 107 osób z różnych środowisk społecznych.

Ankieta składała się z 9 pytań zamkniętych dotyczących sfery społecznej oraz z pytania otwartego, w którym poproszono ankietowanych o wskazanie konkretnych propozycji działań w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach: działania na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa, na rzecz poprawy sytuacji rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, działania na rzecz osób starszych.

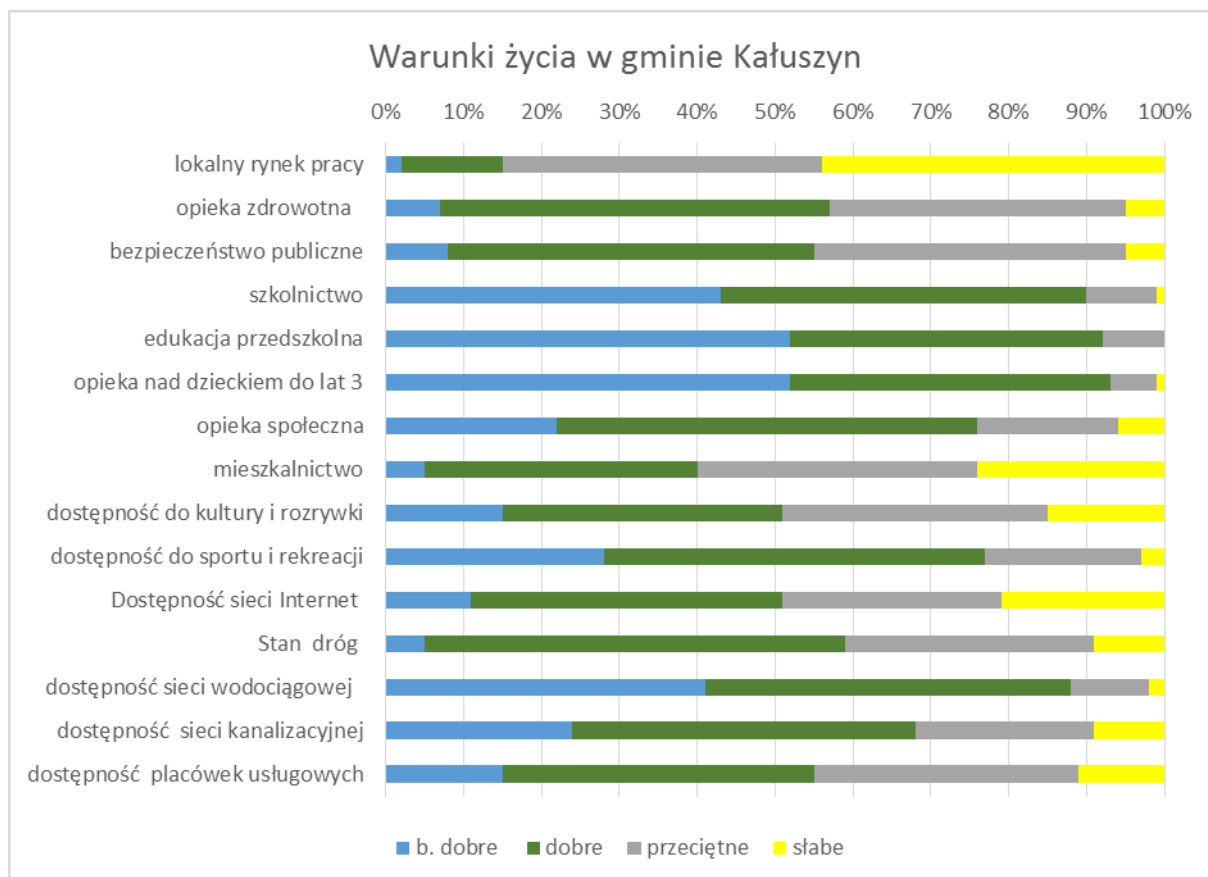
1. W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o ocenę warunków życia w Gminie Kałużyn. Wyniki badania przedstawiają zestawienie tabelaryczne i graficzne.

Warunki życia w Gminie Kałużyn

Wyszczególnienie	b. dobre	dobrze	przeciętne	słabe
lokalny rynek pracy	2 %	13 %	41 %	44%
opieka zdrowotna	7%	50%	38%	5%
bezpieczeństwo publiczne	8%	47%	40%	5%
szkolnictwo	43%	47%	9%	1%
edukacja przedszkolna	52%	40%	8%	0%
opieka nad dzieckiem do lat 3	52%	41%	6%	1%
opieka społeczna	22%	54%	18%	6%
mieszkalnictwo	5%	35%	36%	24%
dostępność do kultury i rozrywki	15%	36%	34%	15%
dostępność do sportu i rekreacji	28%	49%	20%	3%
Dostępność sieci Internet	11%	40%	28%	21%
Stan dróg	5%	54%	32%	9%

dostępność sieci wodociągowej	41%	47%	10%	2%
dostępność sieci kanalizacyjnej	24%	44%	23%	9%
dostępność placówek usługowych	15%	40%	34%	11%

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

Analizując warunki życia w gminie mieszkańcy najlepiej ocenili opiekę nad dzieckiem do lat 3 (przyznając łącznie 93% ocen bardzo dobrych i dobrych), a także edukację przedszkolną (łącznie 92 % ocen bardzo dobrych i dobrych) oraz szkolnictwo (90% ocen bardzo dobrych i dobrych). Wysoko oceniono dostępność sieci wodociągowe –(łącznie 88% ocen bardzo dobrych i dobrych). Najgorzej wg ankietowanych jest na lokalnym rynku pracy (44% badanych uznało, że jest źle, a 41% przyznało ocenę przeciętną). Niską ocenę otrzymały również: mieszkalnictwo (24% oceniło warunki jako słabe), dostępność do sieci Internet (21% ankietowanych oceniła jako słabą).

2. W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy /są najważniejsze/. Szczegóły udzielonych odpowiedzi obrazuje poniższe zestawienie:

Problemy społeczne zaliczone przez ankietowanych do najważniejszych	Ilość odpowiedzi	W tym: wskazanie na I, II, III miejscu
bezrobocie	96	74
alkoholizm	105	71
ubóstwo	68	39
problemy wieku podeszłego	57	27
przestępczość	63	24
bezzadność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	58	23
długotrwała lub ciężka choroba	56	19
przemoc w rodzinie	46	15
narkomania	42	20
złe warunki mieszkaniowe	58	13
niepełnosprawność	23	8
bezdomność	0	

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy /są najważniejsze/, respondenci wskazali bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo oraz problemy wieku podeszłego. Ankietowani ocenili, że na terenie gminy nie występuje problem bezdomności.

3. Udzielając odpowiedzi na kolejne pytanie, ankietowani wskazywali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie.

Udzielone odpowiedzi przedstawia poniższe zestawienie:

Grupy społeczne zagrożone wykluczeniem	Ilość odpowiedzi
Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień	89
Osoby starsze i samotne	67
Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym	66
Rodziny zmagające się z problemami przemocy domowej	43
Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	42
Osoby niepełnosprawne i ich rodziny	29
Osoby samotnie wychowujące dzieci	17

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień. W następnej kolejności wskazywano na osoby starsze i samotne oraz rodziny i osoby o niskim statusie materialnym.

4. Udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn ubóstwa wśród mieszkańców gminy ankietowani najczęściej wskazywali na uzależnienia i bezrobocie, dziedziczenie ubóstwa. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższe zestawienie:

Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców Gminy	Ilość odpowiedzi
Bezrobocie	78
Uzależnienia	78
Dziedziczenie ubóstwa	68
Długotrwała choroba	39
Niedostosowanie społeczne	31
Rozpad rodziny	26
Wielodzietność	10
Nieppełnosprawność	9

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

5. Kolejne pytanie pozwoliło poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Według ankietowanych głównymi przyczynami tych dysfunkcji społecznych są uzależnienia i niski poziom umiejętności wychowawczych, a następnie przemoc w rodzinie i ubóstwo.

Udzielone odpowiedzi przedstawia poniższe zestawienie:

Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i wprowadzeniu gosp. domowego wśród mieszkańców Gminy	Ilość odpowiedzi
Uzależnienia	80
Niski poziom umiejętności wychowawczych	77
Przemoc w rodzinie	49
Ubóstwo	38
Samotne rodzicielstwo	27
Nieppełnosprawność, długotrwała choroba	19
Wielodzietność	17
Inne wskazane przez ankietowanych: - lenistwo, uzależnienie od OPS-u, niezaradność	

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

6. Zapytano również badanych o znajomość przypadków występowania problemu przemocy w rodzinie. 28% ankietowanych odpowiedziało, że zna takie przypadki, 38% badanych słyszało o takich przypadkach, 28% nie zna takich przypadków i 6% nie słyszało o takich przypadkach.

7. Jedno z pytań dotyczyło wskazania negatywnych zjawisk społecznych na jakie narażone są dzieci i młodzież z gminy. Wg ankietowanych do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci młodzież w gminie należą: sięganie po alkohol, zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców, uzależnienie od sieci Internet. Niepokojące są także agresja

i przemoc.

Wyniki badania przedstawia poniższe zestawienie:

Negatywne zjawiska społeczne na jakie narażone są dzieci i młodzież z gminy	Ilość odpowiedzi
Sięganie po alkohol	57
Zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców	55
Uzależnienie od sieci Internet	45
Agresja i przemoc	41
Przestępczość, wandalizm, chuligaństwo	22
Zaniedbania socjalne, np. niedożywienie	2
sięganie po substancje uzależniające (np. narkotyki, dopalacze)	0
Inne wskazane przez respondentów: brak wychowania	

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

8. Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie.

W opinii ankietowanych największym problemem osób starszych jest samotność, choroby wieku podeszłego oraz brak wsparcia ze strony rodziny.

Wyniki badania przedstawia poniższe zestawienie:

problemy najczęściej dotykające osoby starsze w Gminie	Ilość odpowiedzi
Samotność	84
Choroby wieku podeszłego	59
Brak wsparcia ze strony rodziny	51
Ubóstwo	41
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	17
Ograniczona oferta spędzania wolnego czasu	12
Bariery architektoniczne	6
Inne wskazane przez respondentów: brak wsparcia realnego, pomoc w czynnościach domowych	2

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

9. W jednym z pytań podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa i przyczyn jego braku. Wyniki tego badania przedstawia poniższe zestawienie:

Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w Gminie	Ilość odpowiedzi
Tak	34 – 32%
Raczej tak	56 – 53%
Raczej nie	6 - 6%
Trudno powiedzieć	10 - 9 %

Opracowano na podstawie wyników badania ankietowego

W badaniu tym wzięło udział 106 osób. 85 % ankietowanych stwierdziło, że czuje się bezpiecznie bądź raczej bezpiecznie, odmiennego zdania było 6 % badanych, 9 % nie miało zdania.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa ankietowani wskazali; kradzieże

z włamaniem, szeroki dostęp młodzieży do alkoholu i innych używek, brak reakcji policji.

10. W tym pytaniu poproszono ankietowanych o propozycje konkretnych działań, mających na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w trzech obszarach.

1. Działania na rzecz osób dotkniętych problemem ubóstwa.

Wśród działań na rzecz osób dotkniętych problemem ubóstwa respondenci wskazali przede wszystkim zwiększenie dostępności miejsc pracy, pomoc w poszukiwaniu i podjęciu pracy, budowę mieszkań socjalnych.

2. Działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W tym obszarze respondenci wskazywali najczęściej następujące działania: skierowanie asystenta rodziny do pracy z rodziną, szkolenia i warsztaty dla rodziców, terapie z psychologiem, organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci z rodzin niewydolnych, wspólne wyjazdy z całymi rodzinami, wsparcie ze strony OPS, przepływ informacji pomiędzy instytucjami zajmującymi się pomocą rodzinie.

3. Działania na rzecz poprawy sytuacji osób starszych w Gminie.

Respondenci wskazywali najczęściej na utworzenie dziennego domu seniora, rozwinięcie wolontariatu, łatwiejszy dostęp do służby zdrowia, pomoc psychologa, zapewnienie opiekunów osobom starszym.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie pomocnicze pozwoli na pogłębioną ocenę otoczenia planowanych w przedmiotowej strategii kierunków działań. Posłuży uporządkowaniu informacji mających kluczowe znaczenie dla polityki społecznej Gminy Kałuszyn. Jej nazwa to akronim angielskich słów. – słabe strony, – szanse i – zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **S** (Strengths) - mocne strony: – to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom przedsiębiorczości).
- **W** (Weaknesses) - słabe strony: to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego wykorzystania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy jak i jej części, bądź poszczególnych elementów jej funkcjonowania.

- O (Opportunities) – szanse: to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- T (Threats) - zagrożenia – to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.

W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza obejmuje wytypowane 3 obszary priorytetowe:

Obszar priorytetowy I ——— **Rodzina**

Obszar priorytetowy II ——— **Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu**

Obszar priorytetowy III ——— **Osoby starsze i niepełnosprawne**

Obszar priorytetowy I:

Rodzina

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Działania OPS w kierunku przeciwdziałania problemowi ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pomocy rodzinom niepełnym. W zakresie ochrony macierzyństwa wsparcie rodzin wielodzietnych. • Dobra dostępność do opieki nad dziećmi do lat 3- Gminny Żłobek, • Dobra dostępność do opieki przedszkolnej w gminie. • Dobra dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie, • Dobra dostępność opieki medycznej w 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy finansowe i ubóstwo części rodzin. • Bezrobocie rodziców i pozostałych pełnoletnich członków rodzin. • Różnorodność dysfunkcji szczególnie w rodzinach wielodzietnych. • Postawy roszczeniowe części rodzin korzystających ze wsparcia OPS. • Ubożenie społeczeństwa powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży oraz pogłębiające się zróżnicowanie socjalne grup społecznych. • Częste przypadki niezgłaszania przez

<p>gminie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie świetlicy przy Szkole Podstawowej w Kałuszynie. • Organizowanie w szkołach zajęć pozalekcyjnych oraz realizowanie programów profilaktycznych. • Działanie na terenie gminy organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin oraz podejmowanie z nimi współpracy/kluby sportowe, Stowarzyszenie „Drzewo pokoleń”/. • Zapewnienie rodzinom darmowego dostępu do poradnictwa specjalistycznego, w szczególności pedagogów, psychologa, pomocy prawnej. • Zapewnienie pomocy rodzinom ze strony asystenta rodziny. • Realizacja zadań „Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2014-2017” oraz „Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie Gminy Kałuszyn na lata 2016-2020”. • Współpraca OPS W Kałuszynie z samorządem gminy, placówkami oświatowymi, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, Parafią, sołtysami w zakresie wspólnych działań na rzecz rodziny. • Zapewnienie mieszkańcom dostępu do kultury poprzez samorządowe instytucje kultury. • Zapewnienie mieszkańcom aktywnego spędzania wolnego czasu na gminnych obiektach sportowych, • Stworzenie możliwości rozwijania aktywności mieszkańców, integracji międzypokoleniowej w świetlicach wiejskich • Stworzenie rodzinom możliwości letniego wypoczynku na gminnym obiekcie - Zalew Karczunek. 	<p>rodziny, sąsiadów długotrwałych przypadków przemocy w rodzinie z poczucia wstydu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogłębiający się kryzys rodziny, przejmowanie pewnych funkcji rodziny przez instytucje. • Brak na terenie gminy grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci.
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Odbudowywanie funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziny wobec dzieci. • Ogólnokrajowe regulacje w zakresie wsparcia rodzin wielodzietnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym, zatracanie rodzinnych wartości. • Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy

<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja rządowych, wojewódzkich i lokalnych programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań, • Pomoc w konstruktywnym rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie. • Prowadzenie działań wspierających integrację rodziny z otoczeniem. • Środki finansowe zewnętrzne, w tym UE na rzecz działań w zakresie rynku pracy, aktywizacji zawodowej, edukacji, ekonomii społecznej. • rosnący poziom wykształcenia mieszkańców, • Istnienie wielu organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży. 	<p>wpływająca na kwestie związane z bezrobociem i ubóstwem w rodzinie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost informatyzacji zakłócającej tradycyjne życie rodzinne. • Deficyt w obszarze codziennego sposobu komunikowania się we wzajemnych relacjach w rodzinie. • Stereotypy tworzące niekorzystny klimat dla osób korzystających z wsparcia OPS.
--	---

Obszar priorytetowy II:

Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Pełna obsada pracowników w OPS-ie. • Kompetentna kadra. • Zaangażowanie pracowników OPS oraz jednostek współdziałających w działalność na rzecz problematyki społecznej. • Położenie geograficzne gminy: w niewielkiej odległości od dużych ośrodków gospodarczych i społecznych (Warszawa, Mińsk Mazowiecki, Siedlce). • Realizacja programów wsparcia w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. • Możliwość korzystania z bezpłatnego poradnictwa prawnego. • Funkcjonowanie organizacji pozarządowych działających na rzecz lokalnej społeczności. • Dobre warunki infrastrukturalne do aktywnego spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań. • Brak zjawiska bezdomności na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak atrakcyjnych warunków do zatrudnienia młodych ludzi. • Niska skuteczność działań podejmowanych w gminie na rzecz ograniczenia bezrobocia. • Zbyt mało dostępne informacje o wolnych miejscach pracy. • Duży udział osób dotkniętych ubóstwem wśród beneficjentów OPS. • Marginalizacja spowodowana długotrwałym bezrobociem oraz wzrost patologii z powodu braku środków do życia. • Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego. • Niewystarczające zasoby mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie. • Brak na terenie gminy podmiotów ekonomii społecznej. • ‘
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Efektywna aktywizacja zawodowa osób 	<ul style="list-style-type: none"> • Odływ najbardziej przedsiębiorczych i

<p>niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długotrwale wykluczonych z rynku pracy oraz wcześniej nie pracujących.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie działań wspierających podejmowanie zatrudnienia przez osoby mające z tym problem. • Wykorzystanie potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i wzmocnienie współpracy z sektorem niepublicznym w obszarze pomocy społecznej i integracji. • Wzmocnienie współpracy OPS z Powiatowym Urzędem Pracy. • Zwiększenie efektywności wsparcia materialnego dla rodzin. • Samozatrudnienie (założenie działalności gospodarczej) jako forma przeciwdziałania bezrobociu. 	<p>wykształconych osób z terenu Gminy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalsze pogarszanie opłacalności produkcji rolnej i ubożenie mieszkańców. • Zubożenie społeczeństwa powodujące patologie społeczne. • Choroby cywilizacyjne, przejmowanie złych nawyków przez młodzież. • Pogłębiający się proces marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, pojawianie się nowych zagrożeń (narkomania). • Bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych.
--	---

Obszar priorytetowy III:

Osoby starsze i niepełnosprawne

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie w gminie podmiotów działających na rzecz osób starszych oraz duża ich aktywność: • Dobra dostępność opieki medycznej w gminie. • Istniejąca baza rehabilitacyjna. • Dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników wykonujących pracę socjalną i świadczących wsparcie osobom starszym. • Organizowanie w gminie usług opiekuńczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa. • Pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny. • Niewystarczający system wsparcia dla osób niepełnosprawnych, obciążonych chorobami i starszych • Brak dostępu osób starszych do opieki geriatrycznej w gminie. • Niskie świadczenia emerytalno-rentowe. • Ograniczone możliwości działań w zakresie zapobiegania problemowi ubóstwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych. • Niewystarczająca na potrzeby osób starszych/niepełnosprawnych baza lokalowa i infrastruktura techniczna.
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy. • Wykorzystywanie zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanikanie modelu rodzin wielopokoleniowych oraz zmiany demograficzne, skutkujące wcześniejszym korzystaniem z systemu instytucjonalnego wsparcia. • Zrzucanie odpowiedzialności za opiekę

<p>środków finansowych dla realizacji projektów skierowanych do osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywanie potencjału ludzi starszych, niepełnosprawnych, motywowanie do działania by nie być samotnym. • Podnoszenie poziomu zaradności, mobilności osób starszych i niepełnosprawnych. • Pomoc w budowaniu relacji międzypokoleniowych. • Kreowanie działań podnoszących aktywne formy spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne. • Utworzenie przestrzeni publicznej „przyjaznej seniorom”, służącej aktywności fizycznej, działaniom aktywizującym, integracji. 	<p>nad osobą starszą/niepełnosprawną na instytucje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom życia osób starszych. • Pogłębiający się proces marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i niepełnosprawnością.
--	--

IV. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ

Gmina Kałuszyn, podobnie jak inne samorządy w Polsce, stanie wkrótce przed koniecznością zmierzenia się z nowymi problemami wynikającymi zarówno z uwarunkowań lokalnych, jak i wpływu zewnętrznej sytuacji społeczno - gospodarczej. Wśród czynników mających istotny wpływ na sytuację społeczną warto wymienić te, które wynikają z niekorzystnych perspektyw demograficznych – ujemny przyrost naturalny, migracja - zwłaszcza ludzi młodych, starzenie się społeczeństwa Gminy. Te procesy demograficzne będą oddziaływały na rynek pracy, zadania w zakresie szkolnictwa, ochrony zdrowia, opieki społecznej oraz będą wymagały dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności (2002r i 2011 r.) obserwuje się zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności wg poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia znacznej liczby ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie.

Dotyczy to osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe.

Korzystne zmiany obserwuje się w problematyce bezrobocia na terenie Gminy. W ostatnich trzech latach stopa bezrobocia malała. Uwzględniając, że na terenie Gminy realizowana jest duża inwestycja i powstaną nowe miejsca pracy prognozuje się, że w kolejnych latach stopa bezrobocia będzie się zmniejszała. Mimo tego będzie potrzeba podjęcia działań zmierzających do powrotu na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.

W rezultacie podjętych działań, ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kałuszyn do 2025 roku” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców oraz zmniejszenie zasięgu występujących na terenie Gminy problemów społecznych.

Strategia przewiduje m.in. zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, umocnienie więzi rodzinnych, spadek dysfunkcji rodziny wynikającej z uzależnień i przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług socjalnych i zdrowotnych dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Prognozuje się, że założenia niniejszej Strategii zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału we wspólnym rozwiązywaniu pojawiających się problemów dotyczących społeczność lokalną. Wdrożenie strategii spowoduje:

- poprawę bezpieczeństwa socjalnego obywateli oraz warunków ich życia,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie,
- zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień w gminie,
- poprawę jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,
- wzrost aktywności osób starszych poprzez stworzenie odpowiednich warunków lokalowych,
- rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu

wszystkich instytucji działających na terenie Gminy, organizacji, Parafii, podmiotów gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

V. REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. Obszary priorytetowe, cele strategiczne projektowanych zmian.

Przeprowadzona analiza sytuacji społecznej Gminy Kałuszyn oraz identyfikacja obszarów strategicznych /problemowych/ pozwoliły na określenie celu głównego niniejszej Strategii, którym jest:

„Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn zagrożonych z różnych przyczyn wykluczeniem społecznym”.

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do mieszkańców, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenie pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Kałuszynie oraz rzeczywiste potrzeby społeczne wytypowano trzy priorytetowe obszary wsparcia:

I - Rodzina

II - Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

III - Osoby starsze i niepełnosprawne.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono cele strategiczne, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Zapewnienie rodzinom z terenu Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej odpowiednich warunków do ich prawidłowego funkcjonowania.

Cel strategiczny 2. Prowadzenie działań wspierających aktywność zawodową mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn oraz zapewniających im bezpieczeństwo socjalne.

Cel strategiczny 3. Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym w prawidłowym funkcjonowaniu w życiu społeczności lokalnej.

2. Cele operacyjne i działania.

Określenie działań strategicznych zmierza w kierunku zabezpieczenia potrzeb socjalnych jednostek i rodzin, chronienie przed obniżeniem poziomu życia spowodowanego utratą możliwości zarobkowania, chorobą, inwalidztwem, starością, zwiększonym obciążeniem rodzinnym, bezradnością oraz innymi sytuacjami losowymi.

Głównym przesłaniem strategii jest podjęcie systemowych rozwiązań problemów społecznych występujących w Gminie Kałuszyn i destabilizujących życie mieszkańców. Zapewnienie odpowiednich warunków do prawidłowego funkcjonowania osób i rodzin jest podstawowym zadaniem efektywnej polityki lokalnej. Zintensyfikowanie ukierunkowanych działań pomocy społecznej ma docelowo doprowadzać świadczeniobiorców do życiowego usamodzielniania się i umiejętności rozwiązywania własnych problemów.

Obszar priorytetowy I: Rodzina

Rodzina wywiera istotny wpływ na kształtowanie się postaw, aspiracji i systemów wartości. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, nieodpowiednie wypełnianie ról społecznych powoduje jej destrukcję a następnie przekazywanie złych wzorców, z którymi identyfikują i utożsamiają się dzieci. W gminie Kałuszyn obserwuje się wzrost liczby rodzin żyjących w ubóstwie.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Aktywizacja społeczności lokalnej dla rozwiązywania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

Cel strategiczny

Zapewnienie rodzinom z terenu Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej odpowiednich warunków do ich prawidłowego funkcjonowania.

Grupy docelowe:

1. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej.
2. Rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
3. Osoby uzależnione.
4. Rodziny osób uzależnionych.
5. Dzieci i młodzież.
6. Rodziny, w których występuje przemoc.

Cel operacyjny 1.1

Wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskiej.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięci celu	Źródła finansowania
1. Świadczenie pomocy rodzinom mającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez asystenta rodziny.	- OPS, - samorząd gminny, - kuratorzy sądowi	- liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, - liczba asystentów rodziny	Środki UE, Środki budżetu Państwa, środki OPS
2. Pomoc materialna i rzeczowa rodzinom wymagającym wsparcia, w tym min. Pomoc w pozyskiwaniu nieodpłatnym przedmiotów użytkowych i art. gosp. domowego.	- OPS, - GKRPA, - placówki oświatowe, - samorząd gminny, - parafia, - organizacje pozarządowe,	- liczba udzielonych świadczeń, - liczba rodzin objętych wsparciem	- środki GKRPA, - budżet gminy, - środki OPS, - Środki budżetu Państwa,
3. Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją.	- OPS - placówki oświatowe,	- liczba dzieci i młodzieży objętych oddziaływaniem	- środki GKRPA, - budżet OPS
4. Stwarzanie możliwości korzystania przez dzieci i rodziców z pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej.	- OPS, - GKRPA, - placówki oświatowe, - samorząd gminny,	- liczba udzielonych porad specjalistycznych	- środki GKRPA, - budżet gminy, - środki OPS, - Środki budżetu Państwa,
5. Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocowych dla rodziców i opiekunów borykających się z problemami wychowawczymi i opiekuńczymi.	- OPS, - organizacje pozarządowe	- liczba zorganizowanych grup, - liczba osób objętych oddziaływaniem	- budżet gminy, - środki krajowe
6. Promowanie i wspieranie rodzin wielodzietnych poprzez zwiększenie członkom tych rodzin dostępności do różnorodnych dóbr i usług /np. poprzez Kartę Dużej Rodziny, ulgi lub dopłaty do biletów wstępu/.	- OPS, - GKRPA, - placówki oświatowe, - samorząd gminny,	- liczba udzielonych świadczeń, liczba rodzin objętych programem wsparcia.	- środki GKRPA, - budżet gminy, - środki OPS, - Środki budżetu Państwa,

Cel operacyjny 1.2

Wspieranie przeciwdziałania problemom wychowawczym dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Systematyczna praca z rodziną.	- OPS	-liczba rodzin objętych wsparciem	- środki OPS, - Środki budżetu Państwa,
2. Organizowanie akcji i kampanii społecznych promujących znaczenie więzi społecznych.	- placówki oświatowe i opiekuńcze	-liczba zrealizowanych programów, -liczba uczestników	- środki OPS, -środki własne instytucji, -środki zewnętrzne
3. Realizacja projektów zwiększających możliwości dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych do korzystania z szerszego dostępu do edukacji, wypoczynku i rekreacji, kultury i sportu.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, - parafia, - organizacje pozarządowe,	-liczba dzieci korzystających z programów, -liczba zrealizowanych programów, -liczba uczestników realizowanych programów	-budżet gminy, - środki OPS, -środki własne instytucji i organizacji, -środki zewnętrzne
4. Realizacja programu dożywiania dzieci w szkołach.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny,	-liczba dzieci korzystających z dożywiania	budżet gminy, - środki OPS, -środki zewnętrzne
5. Udzielanie pomocy finansowej dzieciom w rodzinach dotkniętych różnymi dysfunkcjami, poprzez m.in. stypendia, dopłaty do różnych form wypoczynku.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, -organizacje pozarządowe	- liczba dzieci korzystających z pomocy w różnych formach	budżet gminy, - środki OPS, -środki własne instytucji i organizacji, -środki zewnętrzne
6. Realizacja programów profilaktycznych dotyczących różnorodnych zagrożeń społecznych, m.in. alkohol, narkotyki, nt. środków	-GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, -organizacje	-liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, -liczba osób uczestniczących w	-budżet gminy, - środki OPS, -środki własne instytucji i

odurzających, cyberprzemoc, sponsoring, przemoc itp.	pozarządowe	programach i przedsięwzięciach profilaktycznych, -liczba zorganizowanych akcji, spotkań, prelekcji, plakatów, informacji w prasie itp.	organizacji, -środki zewnętrzne
7. Promowanie i wspieranie aktywności sportowej, kulturalnej, artystycznej wśród dzieci i młodzieży oraz rodzinnego spędzania wolnego czasu, w szczególności poprzez prowadzenie zajęć, kół zainteresowań, warsztatów tematycznych.	-placówki oświatowe, -instytucje kultury, -OPS, -GKRPA, samorząd gminy, -kluby sportowe, -organizacje pozarządowe	- liczba osób uczestniczących w zajęciach, -liczba zorganizowanych zajęć	-budżet gminy -środki własne jednostek i organizacji, - środki zewnętrzne
8. Doskonalenie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, będącego wsparciem w rozwiązywaniu problemów w rodzinie	-OPS - placówki oświatowe, -policja, -placówki służby zdrowia, -Kuratorzy sądowi	- liczba posiedzeń Zespołu, -liczba posiedzeń grup roboczych	budżet gminy, - środki OPS, -środki instytucji i organizacji
9. Rozwijanie i wspieranie programów aktywizujących ideę wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin wymagających wsparcia.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, -organizacje pozarządowe	- liczba osób objętych usługami, -liczba wolontariuszy, liczba programów z udziałem wolontariuszy	-budżet gminy -środki OPS, -środki własne instytucji i organizacji, Środki krajowe

Cel operacyjny 1.3

Organizowanie i wspieranie inicjatyw uświadamiających i przeciwdziałających występowaniu przemocy w rodzinie.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Organizowanie akcji	- OPS,	- liczba	- budżet

pobudzających wrażliwość społeczności lokalnej na obserwowane akty przemocy oraz informujących o sposobach postępowania celem przeciwdziałania.	-placówki oświatowe, - Policja, -Zespół Interdyscyplinary, -Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	zorganizowanych kampanii	gminy, -budżet powiatu, -środki zewnętrzne
2. Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych /za pomocą dostępnych środków i technik/ na temat negatywnych skutków zachowań agresywnych oraz skutecznych sposobów przeciwdziałania.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, -instytucje kultury, -kluby sportowe i inne organizacje	-liczba przeprowadzonych akcji, - liczba wydanych materiałów promocyjnych	-budżet gminy, -środki własne instytucji i organizacji, -środki zewnętrzne
3. Prowadzenie kampanii profilaktyczno-edukacyjnych na rzecz zapobiegania nadużywania alkoholu i środków psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież.	- OPS, -GKRPA, -placówki oświatowe, -samorząd gminny, -instytucje kultury, -kluby sportowe i inne organizacje	- liczba zorganizowanych kampanii, -liczba podmiotów biorących udział w kampaniach	budżet gminy, -środki własne instytucji i organizacji, -środki zewnętrzne

Cel operacyjny 1.4

Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy, w tym realizacja procedury „Niebieska Karta”	- OPS, - Zespół Interdyscyplinary, - samorząd gminny	-liczba osób objętych wsparciem, -liczba założonych kart	-budżet gminy, -środki OPS, -środki krajowe
2. Podejmowanie działań profilaktycznych ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców.	- OPS, - Zespół Interdyscyplinary, - samorząd gminny	-liczba rodzin/osób korzystających z tej formy pomocy	budżet gminy, -środki OPS, -środki krajowe
3. Organizowanie wsparcia specjalistycznego (psychologicznego, prawnego itp.) dla ofiar i sprawców przemocy	- OPS - PCPR (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie), -organizacje pozarządowe - inne podmioty	- liczba osób objętych oddziaływaniem, -liczba placówek/osób zaangażowanych do udzielenia	budżet gminy, -środki własne instytucji i organizacji, -środki

		wsparcia	zewnętrzne
4. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych zmierzających do ograniczenia występowania zjawiska przemocy domowej.	-placówki oświatowe, -placówki służby zdrowia, -OPS, -GKRPA -Policja, -PCPR	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach, pogadankach, konkursach, warsztatach, -liczba podmiotów Prowadzących działania	- budżet gminy, -budżet powiatu, -środki własne instytucji -środki zewnętrzne
5. Minimalizowanie potencjalnych przyczyn występowania przemocy w rodzinie poprzez zaspokojenie podstawowych jej potrzeb (m.in. udzielanie pomocy rzeczowej, finansowej, świadczenia pracy socjalnej, świadczenia rodzinne)	- OPS	- liczba i formy udzielanej pomocy, -liczba rodzin i dzieci w tych rodzinach objętych pomocą	-budżet gminy, -środki OPS, -środki zewnętrzne
6. Monitorowanie przebiegu zmian w rodzinach obciążonych problemami przemocy	- OPS, -GKRPA, -Policja,	- liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych w ramach działań monitoringowych, Liczba zakończonych „Niebieskich kart”	- budżet gminy, -środki OPS -środki krajowe

Przewidywane efekty:

- Wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny w wypełnianiu swoich funkcji poprzez kształtowanie prawidłowych wzorców jej funkcjonowania.
- Aktywizowanie społeczności do harmonijnej współpracy na rzecz rodziny.
- Poprawa funkcjonowania rodzin.
- Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.
- Zmniejszenie liczby dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczych i innych.
- Zmniejszenie zagrożeń wynikających z braku opieki w czasie wolnym od nauki.
- Rozwijanie zainteresowań i zdobywanie nowych umiejętności.
- Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie społecznie pożądanego modelu rodziny, prowadzący do zmniejszenia trudności w pełnieniu funkcji związanych z opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży.
- Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej.

Uwarunkowania realizacji celu:

Istotnymi czynnikami, mającymi wpływ na realizację celu będą :

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, mieszkańców miasta i gminy na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
2. Zabezpieczenie finansowania planowanych działań, w tym dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Dobre ustawodawstwo i dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej.

Obszar priorytetowy II:

Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

Bezrobocie oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy, zgłaszających gotowość do jej podjęcia. Konsekwencją w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin jest przede wszystkim obniżenie własnej wartości i wiary we własne siły, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, zaniechanie uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym, problemy rodzinne.

Cel strategiczny

Prowadzenie działań wspierających aktywność zawodową mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn oraz zapewniających im bezpieczeństwo socjalne

Grupy docelowe:

1. Osoby bezrobotne.
2. Rodziny osób bezrobotnych.
3. Środowisko osób bezrobotnych.

Cel operacyjny 2.1

Prowadzenie działań aktywizujących osoby bezrobotne

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Podejmowanie współpracy OPS z Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych /poprzez organizowanie prac społecznie użytecznych i innych form	- OPS, - samorząd gminny	- liczba zawartych porozumień, - liczba osób objętych wsparciem w ramach zawartych	- środki OPS - środki PUP, - budżet gminy

aktywizacji /		porozumień	
2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych dotyczących zmiany profilu zawodowego, lub uzyskania dodatkowych kwalifikacji	- OPS, -samorząd gminny	- liczba osób objętych oddziaływaniem, -liczba szkoleń	- środki OPS - środki PUP, - budżet gminy
3. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w dostępnych formach/ m.in. poprzez organizowanie staży, prac interwencyjnych, robót publicznych/	-samorząd gminny, -jednostki organizacyjne gminy, -instytucje i zakłady pracy, -PUP	-liczba zawartych umów z PUP - liczba osób objętych oddziaływaniem,	-środki PUP, -budżet gminy, - środki własne zakładów i instytucji
4. Udzielanie pomocy osobom bezrobotnym w znalezieniu pracy /upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy, o kursach, szkoleniach na zdobycie nowych kwalifikacji itp. /	- OPS, - samorząd gminny, - PUP, - zakłady pracy	- liczba osób objętych oddziaływaniem,	- środki OPS - środki PUP, - budżet gminy
5. Udzielanie osobom i rodzinom dotkniętym bezrobociem wsparcia finansowego i rzeczowego	- OPS,	- liczba osób objętych oddziaływaniem,	- środki OPS
6. Promocja gminy szczególnie w zakresie działań zmierzających do rozwoju gospodarczego i zainteresowania zewnętrznymi inwestorów lokalnymi możliwościami.	-samorząd gminny, -jednostki organizacyjne gminy, - podmioty współpracujące	- ilość wydanych materiałów promocyjnych, zorganizowanych konferencji, stoisk podczas targów, pokazów itp.	- budżet gminy, - środki zewnętrzne

Cel operacyjny 2.2

Organizowanie działań wpływających na ograniczenie ubóstwa wśród mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn oraz przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Udzielanie pomocy materialnej osobom i	- OPS	- liczba osób/rodzin objętych	- budżet gminy, - środki OPS,

rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialno-bytowej zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi w tym zakresie/ w szczególności ustawą o pomocy społecznej, uchwałami rady miejskiej oraz innymi aktami prawa/.		wsparciem, - wysokość udzielonego wsparcia finansowego	- środki krajowe
2. Edukacja rodzin w zakresie racjonalnego gospodarowania budżetem domowym.	- OPS we współpracy z asystentem rodziny	- liczba rodzin objętych działaniem	- budżet gminy, - środki OPS
3. Diagnozowanie potrzeb i możliwości wsparcia grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- OPS we współpracy z asystentem rodziny	- liczba rodzin objętych działaniem	- budżet gminy, - środki OPS
4. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji oraz kompetencji zawodowych i społecznych.	- OPS, - GKRPA, -samorząd Gminny, - PUP - organizacje pozarządowe	- liczba osób objętych działaniem, - liczba osób które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje	- budżet gminy, - środki OPS, - środki PUP, -środki zewnętrzne
5. Włączanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia.	- OPS, - GKRPA, -samorząd Gminny, - PUP - organizacje pozarządowe	- liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia, - liczba zorganizowanych aktywnych form wsparcia	- budżet gminy, - środki OPS, - środki PUP, -środki zewnętrzne
6. Realizacja projektów na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	- OPS, - GKRPA, -samorząd Gminny, - PUP - organizacje pozarządowe	- liczba zrealizowanych projektów, -liczba przeprowadzonych szkoleń i spotkań dla rodzin, - liczba rodzin biorących udział w projektach, - liczba dzieci i młodzieży biorącej udział w projektach	- budżet gminy, - środki OPS, - środki PUP, -środki zewnętrzne
7. Rozwijanie wolontariatu	- OPS, - organizacje	- liczba osób zaangażowanych w	- środki własne

	pozarządowe, - placówki oświatowe, - instytucje kultury	wolontariat /podpisanych umów/	
8. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do własnego rozwoju zgodnie z ich potrzebami.	- placówki oświatowe, -instytucje kultury, -samorząd gminny - organizacje pozarządowe	- liczba dzieci i młodzieży korzystającej z oferty Gminy Kałuszyn, - liczba ofert artystyczno-kulturalnych i innych skierowanych do dzieci i młodzieży	- budżet gminy, - środki własne jednostek i organizacji, - środki zewnętrzne

Przewidywane efekty:

- Poprawa sytuacji materialnej.
- Przekwalifikowanie zawodowe.
- Nabycie umiejętności poszukiwania zatrudnienia.
- Możliwość podjęcia stałego zatrudnienia.
- Możliwość nabycia nowych kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowanie.
- Nabycie nowych umiejętności społecznych.
- Poprawa kondycji psychicznej.

Uwarunkowania realizacji celu:

Istotnymi czynnikami, mającymi wpływ na realizację celu będą :

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, mieszkańców miasta i gminy na rzecz aktywności zawodowej, edukacji i promocji przedsiębiorczości.
2. Zaangażowanie w pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Obszar priorytetowy III:

Osoby starsze i niepełnosprawne

Starzenie się społeczeństwa staje się problemem powszechnym we współczesnym świecie. Rola i pozycja człowieka starego w nowoczesnym ,

zmodernizowanym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Należy pamiętać, że starzenie się jest procesem, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, należy jednak uwzględniać w nim kontekst psychologiczny i społeczny.

W społeczeństwie występują tendencje do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, co stanowi poważny problem.

Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno-ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

Cel strategiczny

Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym w prawidłowym funkcjonowaniu w życiu społeczności lokalnej.

Grupy docelowe:

1. Ludzie starsi.
2. Osoby niepełnosprawne.
3. Rodziny osób starszych i niepełnosprawnych.
4. Środowisko osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 3.1

Doskonalenie systemu wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1. Zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych, diagnostycznych i rehabilitacji dla osób starszych i niepełnosprawnych.	- OPS, - placówki służby zdrowia, - samorząd gminny	- liczba prowadzonych usług, - liczba osób objętych usługami	- budżet gminy, - środki OPS - środki placówek służby zdrowia, - środki zewnętrzne
2. Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla seniorów.	- samorząd gminny	-liczba placówek - liczba osób korzystających	- budżet gminy, - środki zewnętrzne
3. Spowodowanie wzrostu	- samorząd		- budżet gminy,

aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zapewnienie różnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.	gminny, - OPS, -instytucje kultury, -organizacje pozarządowe	- liczba spotkań aktywnego spędzania czasu	- środki własne instytucji i podmiotów zaangażowanych, w działania, - środki zewnętrzne
4. Zapewnienie aktywnego udziału osobom starszym w życiu kulturalno-społecznym gminy.	- samorząd gminny, - OPS, -instytucje kultury, -organizacje pozarządowe	- liczba przedsięwzięć z udziałem seniorów, bądź przez nich zorganizowanych	- budżet gminy, - środki własne instytucji i podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
5. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych	-OPS, -organizacje pozarządowe, -samorząd gminny,	-liczba osób objętych opieką	-budżet gminy, - środki OPS, - środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
6. Wsparcie rodziny w zapewnieniu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi i pozostawienie ich w środowisku naturalnym.	- OPS, - placówki służby zdrowia, - samorząd Gminny, - PCPR	- liczba świadczeń medycznych realizowanych w warunkach domowych, - liczba osób objętych pomocą w formie usług medycznych, liczba dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do przedszkola i szkół miejscowych.	- budżet gminy, - środki OPS, -środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
7. Rozwój wolontariatu i samopomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych	- OPS, - placówki oświatowe, - organizacje pozarządowe, - samorząd gminny	- liczba wolontariuszy, - liczba osób objętych pomocą wolontariuszy	- środki OPS, - budżet gminy

Cel operacyjny 3.2

Wspieranie inicjatyw informacyjnych oraz działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i kształtowania odpowiednich zachowań wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięci celu	Źródła finansowania
1. Inicjowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych i niepełnosprawnych	-OPS, -placówki służby zdrowia, -organizacje pozarządowe, - samorząd gminny	- liczba spotkań, - liczba uczestników, -liczba materiałów promocyjnych	- budżet Gminy, - środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
2. Wspieranie akcji promujących zdrowy styl życia oraz realizacja kampanii na rzecz tworzenia warunków do rozwijania aktywności fizycznej i umysłowej osób w wieku podeszłym	-OPS, -placówki służby zdrowia, -organizacje pozarządowe, - samorząd gminny	- liczba spotkań, - liczba uczestników,	- budżet Gminy, - środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
3. Wspieranie i inicjowanie spotkań i wyjazdów o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, poznawczym, integracyjnym osób starszych i niepełnosprawnych	-OPS, - instytucje kultury, -placówki służby zdrowia, -organizacje pozarządowe, - samorząd gminny	- liczba uczestników, - liczba spotkań, - liczba wyjazdów	- budżet Gminy, - środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne
4. Organizowanie i wspieranie różnego typu inicjatyw, mających na celu integrację mieszkańców miejscowości miasta i gminy Kałuszyn	-OPS, - instytucje kultury, -placówki służby zdrowia, -organizacje pozarządowe, - samorząd gminny	- liczba uczestników, - liczba przedsięwzięć	- budżet Gminy, - środki podmiotów zaangażowanych w działania, - środki zewnętrzne

Przewidywane efekty:

- Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społeczeństwem.
- Wyrównywanie poziomu życia seniorów i osób niepełnosprawnych.
- Pobudzanie aktywności osób starszych i niepełnosprawnych.
- Zmniejszanie liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej.
- Organizacja dziennej opieki dla osób wymagających wsparcia.

Uwarunkowania realizacji celu:

Istotnymi czynnikami, które będą miały wpływ na realizację celu będą :

1. Zabezpieczenie finansowania planowanych działań, w tym dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
2. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, mieszkańców miasta i gminy na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
3. Dobre ustawodawstwo i dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej.

3. Zestawienie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych i operacyjnych

Obszar priorytetowy I: Rodzina	
Cel strategiczny 1	Zapewnienie rodzinom z terenu Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej odpowiednich warunków do ich prawidłowego funkcjonowania.
Cel operacyjny 1.1	Wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskiej.
Cel operacyjny 1.2	Wspieranie przeciwdziałania problemom wychowawczym dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Cel operacyjny 1.3	Organizowanie i wspieranie inicjatyw uświadamiających i przeciwdziałających występowaniu przemocy w rodzinie.
Cel operacyjny 1.4	Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
Obszar priorytetowy II: Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu	
Cel strategiczny 2	Prowadzenie działań wspierających aktywność zawodową mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn oraz zapewniających im bezpieczeństwo socjalne
Cel operacyjny 2.1	Prowadzenie działań aktywizujących osoby bezrobotne
Cel operacyjny 2.2	Organizowanie działań wpływających na ograniczenie ubóstwa wśród mieszkańców miasta i gminy Kałuszyn oraz przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.
Obszar priorytetowy III:	

Osoby starsze i niepełnosprawne	
Cel Strategiczny 3	Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym w prawidłowym funkcjonowaniu w życiu społeczności lokalnej.
Cel operacyjny 3.1	Doskonalenie systemu wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.
Cel operacyjny 3.2	Wspieranie inicjatyw informacyjnych oraz działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i kształtowania odpowiednich zachowań wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

4. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy,
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje),
- środki funduszy krajowych, m.in. PFRON,
- środki przekazane na realizację projektów, w szczególności z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej,
- środki partnerów realizowanych przedsięwzięć.

Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju Gminy Kałuszyn uzależniona będzie od wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce, podziału pomiędzy poszczególne województwa, potencjału absorbcyjnego poszczególnych instytucji i organizacji społecznych.

VI. WDRAŻANIE I ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kałuszyn do 2025 roku” obejmuje zasięgiem czasowym lata 2016-2025 i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań z zachowaniem wymogu wprowadzenia niezbędnych zmian dostosowawczych, wynikających z sytuacji ekonomicznej i społecznej w otoczeniu jak i samej gminie.

Realizację określonych celów determinuje konieczność zaangażowania wszystkich podmiotów, w szczególności samorządu Gminy Kałuszyn, instytucji, organizacji pozarządowych, Parafii, rodzin, grup sąsiedzkich, wolontariuszy.

Zgodnie z art. 110. pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kałuszyn do 2025 roku” będzie gminna jednostka - Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.

Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów, w zależności od posiadanych kompetencji oraz możliwości finansowych.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych działań będzie prowadzony przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie. Istotny element monitorowania będzie stanowił Raport z monitoringu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kałuszyn do 2025 roku” obejmujący kolejne trzyletnie okresy jej realizacji. Raport będzie przedkładany Burmistrzowi Kałuszyna do końca pierwszego kwartału roku następnego po ostatnim roku sprawozdawczym. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb raport powinien zawierać propozycje rozwiązań. W celu opracowania raportu Burmistrz może powołać zespół zadaniowy, złożony z przedstawicieli podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii należy posługiwać się wskaźnikami określonymi przy działaniach w realizacji poszczególnych celów operacyjnych w Dziale V. Realizacja Strategii.

Analizę realizacji działań strategii należy opracować według poniżej zamieszczonego wzoru karty monitoringu wdrażania strategii.

Karta monitoringu wdrażania strategii rozwiązywania problemów społecznych
w Gminie Kałuszyn - wzór

Obszar priorytetowy:						
Cel strategiczny:						
Cel operacyjny:						
Działanie	Wskaźnik /miernik/	Wartość liczbowa w roku.....	Wartość liczbowa w roku.....	Wartość liczbowa w roku.....	Zmiany porównanie trzeciego roku do pierwszego /w liczbach/	Źródło weryfikacji

Monitorowanie wdrażania strategii umożliwi bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcie celów, prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji, podejmowanie działań zabezpieczających i naprawczych w razie potrzeby, informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych efektach.

Wiceprzewodniczący
Rady Miejskiej

Leszek Robert Wąsowski

